HRVATSKI ZAKONI

XVII.

OBRANBENI ZAKON ZA SVEĆENIKE

50.

Knjižara Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch)

KNJIŽARA LAV. HARTMANA

(KUGLI I DEUTSCH)

Ilica br. 2. **ZAGREB**, Ilica br. 2.

Našom nakladom izlaze:

HRVATSKI ZAKONI

Sbirka tumačenih zakona valjanih u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji, sa preglednim i krasnim tiskom, fino vezano svi u jednoj veličini.

Na način izdanja Manza i Gellera uredio ih

Adolfo Rušnov,

viećnik kr. banskog stola u Zagrebu.

I. **Gradjanski zakonik,** sa naknadnimi zakoni i naredbami, tumačem najnovijimi rješitbami. Ciena for. 1.50

Sa uvrštenimi mariginalijami i popravci pogriešaka.

II. **Sudovnik i poslovni red za sudove,** sa naknadnimi zakoni i naredbami, tumačeni najnovijimi rješitbami. Ciena for. —.80

III. **Sudbeni postupak u neparbenih pravnih poslovih,** sa naknadnimi zakoni i naredbami i tumačem. Ciena for. —.80

IV. **Gradjansko-parbeni postupnik,** sa sliedećimi dodatci i naknadnimi zakoni naredbami i rješitbami:

Ovršni zakoni. — Naredba o sudbenom postupku pri parnicah iz uporabne pogodbe. — Naredba o bržem utjerivanju tražbina, koje su dokazane javnimi ili legaliziranimi izpravami, ili koje su uknjižene u gruntovnici. — Zakon o mjestnih sudovih. — Zakon o maličnom postupku. — Naredba o privremenom postupku u stvarih mjenbenih. — Naredba o postupku, kada se izvršuje pravo osiguranja radi, osnovano na čl. 25. i 25. zak. mjenb. — Zakon o sudbenosti trgovačko-mjenbenoj i postupku pred trgov.-mjenb. sudovi. — O postupanju sa starimi polozi. Ciena for. 1.50

V. **Gruntovni zakoni.** Sa svimi predhodnimi i doknadnimi naredbami i naputci.

Sbirku ovu urediše Adolfo Rušnov, viećnik kr. sudb. stola u Zagrebu i Antun Goglia, gruntovni izvjestitelj kod kr. zemaljske vlade, odjela za pravosudje u Zagrebu. Ciena for. 1.50

VI. **Obrtni zakon.** (zak. čl. XVII.: zajedničkoga hrv.-ug. sabora) sa provedbenom i nakuadnimi naredbami uredio i kratkimi opazkami providio Ivan Žigrović-Pretočki, kralj. županijski perovodja. Ciena for. —.80

VII. **Trgovački i mjenbeni zakon.** (Zakon. čl. XXXVII. zajedničkoga sabora od godine 1875. i zakon. čl. XXVII. zajedničkoga sabora od godine 1876.) sravnan sa trgovačkim zakonom i mjenbenim redom, krepostnim za zemlje zastupane u carevinskom vieću. — Uredio Adolfo Rušnov, viećnik kr. sudbenoga stola u Zagrebu. Ciena for. 1.50

VIII. **Šumski zakon i zakon o lovu,** sa svimi naknadnimi zakoni i naredbami. Uredjen po F. X. Kesterčaneku. Ciena for. 1.—

IX. **Zakoni i naredbe tičuće se uprave seoskih občina u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji.** — Uredio Ivan pl. Žigrović Pretočki, kr. žup. perovodja. Sa sistematičnim i alfabet. kazalom. 464 str. Ciena for. 2.50

X. **Ustavno zakonoslovje.** Sbirka ustavnih zakona i propisa valjanih u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji. Sabrao, sustavno uredio i tumačem providio Milan Smrekar, kr. perovodja županije modruško riečke. Ciena for. 1.20

XI. **Sbirka financijalnih zakona** i to: **Zakoni i propisi o izravnih porezih.** Priručnik za državne i občinske činovnike, upravne odbore, odvjetnike, novčane zavode i u obće za svakoga komu treba upute u financ. zakonih. Uredjuje J. Sam. Kocian, minist. perovodja kod kr. ug. fin. upravnog sudišta. Sa sistematičnim i alfabet. kazalom kao i repetitorijem. 880 strana!! Ciena for. 4.—

XII. **Kazneni postupnik** od 17. svibnja 1875. nadopunjen novelom od g. 1888. i tiskovni zakon od 17. svibnja 1875. sa svimi naknadnimi zakoni i rješitbami. — Uredio Adolf Rušnov, viećnik kr. sudb. stola u Zagrebu Ciena for. 1.50

XIII. **Sbirka zakona i propisa o biljegovini i pravnih pristojbah.** Uredio J. S. Kocian, min. perov. kod kr. ug. fin. up. sud. u Budimpešti. Ciena for. 2.50

XIV. **Zakon o zadrugah** od 9. svibnja 1889., sa provedbenom naredbom, te sa ostalimi popunjujućimi naredbami i propisi. Sastavio i tumačem providio Milan Smrekar, kr. perovodja županije zagrebačke. Ciena for. 1.—

XV. **Kazneni zakon o zločinstvih, prestupcih i prekršajih** s naknadnimi zakoni i naredbami i sa svimi važnijimi rješitbami vrhovnog suda u Beču od god. 1851. do 1889. Tekst zakona sa naknadnimi pojedinih ustanovah tičućimi se naredbami dozvolom vis. kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade uredio Stj. Kranjčić, tajnik kr. zem. vlade, odjela za pravosudje. Rješitbe sabrao i uredio Adolfo Rušnov, kr. sudb. viećnik. Ciena for. 2.50

XVI. **Zakon o postupku u slučajevih smetana posjeda** od 8. svibnja 1890. (Sbornika br. 44.) i provedbena naredba od 13. kolovoza 1890. br. 10039. sa kratkimi tumačenji, obrazci i rješitbami vrh. suda u Beču za odvjetnike i sudce uz Uvod, sadržavajući popularno tumačenje nauke o smetanju posjeda i o uporabi postupka u slučajevih smetana posjeda. Ovaj, za porabu svakomu nepravniku. Uredio odnosno sastavio Adolfo Rušnov, kr. sudb. viećnik. Ciena tvrdo uvezanom 70 novč.

Našom nakladom izašao je

Tumač

k občem austr. gradjanskomu zakoniku

od

Adolfa Rušnova,

viećnika banskoga stola.

Knjiga II. §§ 531—1502.

Ciena for. **5.80,** tvrdo i liepo uvezano for. **6.80**

Prva knjiga toga komentara već je pod tiskom, te će sadržavati Uvod i §§ 1—530, a izaći će do konca lipnja godine 1892. Tako će biti ovo **jedini podpuni** hrvatski komentar gradjanskomu zakoniku.

Knjižara Lav. Hartmana

(Kugli i Deutsch), Zagreb, Ilica 2.

Zakonski članak VI. od god. 1889.

OB

OBRANBENOJ SILI

s obzirom na kandidate duhovničkoga stališa, zaredjene svećenike i namještene duhovnike i s obzirom na ženitbu.

Priobćio i iztumačio

DR. MATO MATINA

Tajnik i zač. prisjednik nadbisk. duhov. stola, župnik sv. Petra i ravnatelj nadbisk. sirotišta u Zagrebu.

TISAK I NAKLADA KNJIŽARE LAV. HARTMANA (KUGLI i DEUTSCH)

Zagreb, Ilica br. 2.

U službi, koju obnašam kod preč. duhovne oblasti u Zagrebu imao sam prilike opaziti, da se je mnogi te mnogi našao u neprilici, kada je trebalo budi privatni budi službeni postupak urediti prema propisom novoga obranbenoga zakona. Tomu bijaše ponajviše kriva okolnost, što ustanove toga novoga zakona nebijahu za svećenstvo napose objavljene, pak onda i to, što je dosta mučno po onoj množini paragrafa tražiti i naći baš ono, što se odnosi na stališ svećenički i na pastirsku službu svećeničku. Mene je to potaknulo, te sam u „Katol. Listu od godine 1889. u brojevih 34. i 35. pod naslovom: „Novi obranbeni zakon s obzirom na kandidate duhovničkoga stališa, zaredjene svećenike i namještene duhovnike“ izneo one ustanove toga zakona, koje se odnose na kandidate svećeničkoga stališa i na zaredjene svećenike; a u brojevih 44, 45, 47, 48 i 50 godine 1891. pod naslovom „zakonski članak VI. od god. 1889. s obzirom na ženitbu“, iztumačio sam one propise obranbenoga zakona, koji uredjuju postupak kod sklapanja ženitbe stavnih i obranbenih obvezanika.

Sudeć po onih pismih, koja su stigla i uredničtvu „Katol. Lista“ i meni, obje su razpravice dobro došle veleč. kuratnomu svećenstvu. Ali da su ostale po

Katol. listu onako razštrkane, slaba bi od njih bila korist. Zato sam odlučio sve odnosne propise složiti u jednu cjelinu, te ih onako u skupu predložiti za privatno ravnanje i službenu porabu velečastnoj svojoj braći.

Od tuda se izvodi postanak ove knjižice.

Konačno mi je pripomenuti, da sam kod proučavanja ženitbenih propisa mnoga puta pitao za razjasnenje miloga mi saučenika c. i kr. kapetana Ignjata Blažeka, koj me je i hotio i znao naputiti; jer je po naravi udvoran a u stvari ovoj izkušani stručnjak.

U Zagrebu na badnjak 1891.

Dr. M. Matina.

SADRŽAJ.

Dio I.

Obranbeni zakon s obzirom na klerike i svećenike.

I. Pogodnosti podieljene pitomcem duhovničkoga stališa . . . 1
A. Pogodnosti prolazno podieljene 1
B. Pogodnosti vriedne za buduća vremena 3
Obćenite ustanove pogledom na pogodnost 5
Ustanova pogledom na biljegovanje molbenica za pogodnost . 6
Posebne ustanove i to:
Pravo na pogodnost i vrst iste 6
Ostvarenje i dopitanje pogodnosti 8
Obrazac svjedočbe o dopitanju pogodnosti. 10
Prigovori i utoci. 11
Dokaz daljega obstojanja pogodnosti; ugasnuće i ukinuće iste 13
II. Pogodnost zaredjenih svećenika i namještenih duhovnika . 16
Obrazac svjedočbe o dopitanju pogodnosti. 16
Sinopsa propisa, vriedećih za klerike 18
Sinopsa propisa, vriedećih za svećenike 19
Obrazac svjedočbe, koju kod stavnje imaju predložiti klerici 7. i 8. gimn. razreda 21
Obrazac svjedočbe, koju imaju predložiti bogoslovi 21
Očitovanje, koje imadu predložiti zaredjeni svećenici, da budu premješteni u očevidnost doknadne pričuve 21
Svjedočba, koju zaredjeni svećenici imadu predložiti mjeseca prosinca svake godine, da dokažu pravo svoje na pogodnost. 22

Dio II.

Obranbeni zakon s obzirom na ženitbu 23

I.

§. 50. obranbenoga zakona i §. 19. naputka:
Zabrana ženitbe za stavne obvezanike 24
§. 61. obranbenoga zakona:
Tko se nemože ženiti bez vojničke oblastne dozvole?. . . . 27
Tri slučaja, u kojih se trajnim dopustnikom podieljuje podpuna sloboda za ženitbu. 30

Dozvola ženitbe „radi osobita obzira vriednih obiteljskih odnošaja“ 32
Prekršenje ženitbene zabrane — kazna 35

II.

Kratki katekizam §§. 50. i 61 obranb. zakona 36
Cituju se §§. 31., 32., 33. i 34. obranb. zakona 37
Obrazac svjedočbe, da tko uživa pogodnosti §§. 31—34. obranb. zakona 39

III.

O dozvolah za ženitbu 40

A.

Izvadak iz okružnice kr. ug. ministra za zemaljsku obranu br. 32.500/VII. 1890. 41
Oblaganje molbenica za iznimnu ženitbenu dozvolu. 41
Obrazac obiteljske izvjestnice 42
Propisi biljegovanja 49
O biljegovanju obiteljskih izvjestnica 49
Trajanje valjanosti iznimnih ženitbenih dozvola podieljenih po ministru za zemaljsku obranu 51

B.

Izvadak iz službenoga izdanja: Vorschrift über die Heiraten im k. k. Heere“ 53
Kako treba obložiti molbenice, kada se moli ženitbena dozvola od vojničke oblasti? 54
Koja vojnička oblast podieljuje ženitbene dozvole? 55
Obrazac ženitbene dozvole 55
Kojim putem treba podnašati molbenice, kada se moli ženitbena dozvola od vojničke oblasti? 56
Pripomenak k ovoj razpravi: O ženitbi stavnih obvezanika, koji su izstupili iz trećega dobnoga razreda, a ni jedanput nisu bili na stavnji 59
Cituje se §. 27. obranb. zakona o stavnji izvan nadležnoga stavnoga kotara 62
Kako dugo traje zabrana ženitbe za one, koji nisu bili na stavnji? 64

Dio I.

Obranbeni zakon s obzirom na klerike i svećenike:

God. 1882. napisao sam u „Kat. L.“ u br. 2. i 3. članak, kojim sam na osnovu §. 25. postojavšega obranbenoga zakona nastojao uputiti i kandidate svećeničkoga stališa i zaredjene svećenike u prava i dužnosti proizticuća iz navedenoga paragrafa. Nu pošto je zakonskim člankom VI. od godine 1889. prijašnji obranbeni zakon u mnogom promienjen a napose pogledom na stališ svećenički, scienio sam, da ću pogoditi želju veleč. svećenstva, ako ovdje izpišem ustanove novoga zakona.

Povrh zakonskoga članka VI. od god. 1889. ob obranbenoj sili, izdan je i naputak za provedbu toga zakona, zato ću i odnosne propise iz toga naputka ovdje navesti. Riešit ću pako tu zadaću navedši najprije one pogodnosti, koje novi zakon daje pitomcem duhovničkoga stališa, zatim one, koje se podieljuju zaredjenim svećenikom.

I. Pogodnosti podieljene pitomcem duhovničkoga stališa:

sadržaje stranom prolazna ustanova, priobćena okružnicom kr. ugar. ministra za zemaljsku obranu od 18. travnja 1889. br. 16.300; stranom novi obranbeni zakon i naputak za provedbu toga zakona.

A. Pogledom na pogodnosti prolazno podieljene,

sadržaje napomenuta okružnica u odsjeku III. sliedeće ustanove:

1. Svako pravo na pogodnost, sadržanu u §. 5. zakonskoga članka XXXIX. od god. 1882., koje je stečeno prije, nego li je obranbeni zakon stupio u kriepost ostaje netaknuto.

2. U svezi zajedničke vojske i domobranstva stojeći oni duhovnički pitomci i kandidati, kojim je jur podieljena pogodnost sadržana u prvoj alineji §. 5. zak. članka XXXIX. od god. 1882*. imadu se odmah u doknadnu pričuvu premjestiti.

3. Oni učenici, koji uživaju pogodnost, temeljeću se na trećoj alineji §. 5. zak. članka XXXIX. od god. 1882.**, ostaju u onom odnošaju, u koji su dospjeli na temelju dosadanjega zakona. Nakon nastupa bogoslovnih naukah, ili nakon ustupa u

* Ta alineja glasi: „Kandidati i pitomci duhovničkoga stališa zakonom priznanih crkvah i vjeroizpoviestih, ako su unovačeni. te su u vrieme svoje uvrstbe u stališ (1. listopada) već započeli slušanje bogoslovnih nauka, odpuštaju se na svoju molbu nu dopust u svrhu, da svoje bogoslovne nauke nastaviti mogu".

** Ova alineja glasi: „Za vrieme, kada se pokazuje ili kad može nastati pomanjkanje duhovnikah zakonom priznanih vjeroizpoviestih, ima se onim učenikom, koji su unovačeni iz posljednjih dvajuh razredah višega gimnazija, te su u naukah bez svoje krivnje zaostali, ako pred stavnim povjerenstvom izjave, da su odlučili slušati bogoslovne nauke i posvetiti se svećeničkomu stališ u, odnosno ako izkažu, da jim je osiguran prijam medju slušatelje bogoslovja ili prijam u koj redovnički novicijat, a s druge strane onim pogodnost jednogodišnjega dobrovoljačtva uvietno zadobivšim obranbenim obvezanikom, koji su do vremena konačnoga zadobića ove pogodnosti već postali slušatelji bogoslovnih znanostih ili koji su u tom vremenu bogoslovne nauke započeli, odnosno u koj redovnički novicijat primljeni, — ova pogodnost uvietno uz taj uslov podieliti: da su dužni naknadno izkazati — tako to: da su svršili bogoslovne nauke, kao što i to, da su po svršenju naukah zaredjeni za svećenike, ili da su namješteni kao duhovnici ili duhovni pomoćnici.

novicijat kojega duhovničkoga reda. imadu se u smislu novoga „Naputka" premjestiti u doknadnu pričuvu.

4. Oni jednogodišnji dobrovoljci, na koje se uporavljuje predzadnja alineja §. 5 zak. čl. XXXIX. od god. 1882. imadu se odmah u doknadnu pričuvu premjestiti.

5. Vojnički duhovnici, koji se nalaze u pričuvi zajedničke vojske i domobranstva, odnosno u dopustnom stališu domobranstva. imadu se po popunitbenih okružnih, odnosno domobranskih pukovnijskih (polubrigadnih) zapovjedničtvih pozvati na očitovanje glede toga, žele li, da se u nazočnom svom odnošaju ostave, ili da se uz položenje (Ablegung) svoga vojničko-duhovničkoga čina (Charge) premjeste u očevidnost doknadne pričuve.

6. U očevidnost doknadne pričuve dospjevajući zaredjeni svećenici, namješteni duhovnici, odnosno duhovni pomoćnici i svećenički značaj imajući profesori imadu se kod svoje četne tjelesine iz stališa u nestatak staviti (ausser Stand zu bringen*).

B. Pogledom na pogodnosti vriedne za buduća vremena sadržaje novi obranbeni zakon i provedbena naredba sliedeće ustanove:

1. §. 31. novoga obranbenoga zakona glasi:

Kandidati i pitomci duhovničkoga stališa zakonom priznanih crkava i vjeroizpoviestih imadu

* Obranbeni zakon pisan je gdjegdje tako nerazumljivom hrvaštinom, da sam tu i tamo hrvatskomu tekstu dodao njemački, za razjašnjenje.

se, ako su već u vrieme stavnje u takovu odnošaju, te budu unovačeni, na molbu svoju pridieliti u doknadnu pričuvu (§. 18. a)*. Takovi su u svrhu, da uzmognu nastaviti svoje bogoslovne nauke, u vrieme mira i rata oslobodjeni od svake djelatne službe, od vojničke naobrazbe, od razdobnih okružnih vježbah i od kontrolnih smotrah.

Ista pogodnost podieljuje se:

a) onim, koji su u vrijeme svojega uvrštenja (Einreihung) (1. listopada) ili svoje bogoslovne nauke već započeli, ili su primljeni u novicijat kojega duhovničkoga reda.

b) onim, koji bogoslovne nauke započmu, ili nastavljaju poslje izpunjenja djelatne službe, te se kao slušatelji bogoslovja napomenuti pod točkom a) žele posvetiti duhovničkomu stališu.

Pošto budu zaredjeni za svećenike, odnosno namješteni za duhovnike ili duhovne pomoćnike, premješćuju se iz stališa doknadne pričuve u očevidnost iste.

Svaki zaredjeni svećenik, odnosno duhovnik i duhovni pomoćnik ima se za vremena svoje službovne obvezanosti voditi u očevidnosti doknadne pričuve, te se u slučaju spreme (Mobilisirungsfall) unutar vremena svoje službovne obvezanosti može upotriebiti za duhovničke poslove za cielu oružanu silu. Oni, koji prije primića viših crkvenih redovah ostave duhovnički stališ; isto tako i oni svećenički kandidati, koji u roku,

* Taj §. glasi: u doknadnu pričuvu pridjeljuju se a) pitomci i kandidati duhovničkoga stališa.

štc ga imadu dotični ministri ustanoviti sporazumno sa zajedničkim ministrom rata, nebudu namješteni kao duhovnici, duhovni pomoćnici, ili profesori sa svećeničkim značajem imadu se izlučiti iz doknadne pričuve; ako onamo nisu dospjeli po svojem žriebnom redu ili kao manje sposobni, te se obvezuju, da odmah vrše zakonitu djelatnu službu. Ako medjutim prema svojemu žriebnomu redu ostaju u doknadnoj pričuvi, imadu se odmah pozvati na vojničku naobrazbu. — Ako su prigodom stavnje imali pravo na jednogodišnju djelatnu službu, ostaje im ovo netaknuto.

2. Naputak za provedbu zakonskoga članka VI. od godine 1889. ob obranbenoj sili sadržaje obćenite i posebne ustanove pogledom na pogodnosti u izpunjivanju vojničke službovne obvezanosti.

Paragraf 44. toga naputka sadržaje sliedeće dvje obćenite ustanove:

1. Pogodnost u izpunjivanju službovne obvezanosti mogu zatražiti a) „kandidati i pitomci duhovničkoga stališa“. 2. Pogodnost sastoji se u obće u posveti (Widmung) za doknadnu pričuvu, zatim u vrieme mira u oslobodjenju od poziva na iznimno djelatno službovanje, kod kandidatah i pitomacah duhovničkoga stališa osim toga u oslobodjenju od svake djelatne službe u vrieme mira i rata, u oslobodjenju od vojničke naobrazbe, od razdobnih oružnih vježbah i od kontrolnih smotrah; kod zaredjenih svećenikah i namješteni duhovnikah, odnosno duhovnih pomoćnikah i profesorah sa svećeničkim značajem, u premještenju iz stališa doknadne pričuve u očevidnost iste.

K tomu dodaje se u navedenom §. 44. naputka sliedeća ustanova pogledom na biljegovanje molbenica za upitnu pogodnost:

„Molbenice za pogodnosti dozvoljene oko izpunjavanja službovne obvezanosti i za pogodnost jednogodišnje djelatne službe, proste su od biljegovine, ako se istimi traži pravo, koie je u zakonu već osnovano, isto tako utoci, uloženi proti odlukam, donešenim na ovakove molbenice, napokon prilozi, koji su potrebiti kod ovih molbenicah i utokah, nu ovi potonji samo za rečenu porabu. Nu sve ostale molbenice, koje su predložene za takove iznimne pogodnosti, kojih podieljenje ovisi od uvidjavnosti političkih oblastih, podvržene su biljegovini".

Naputak za provedbu obranbenoga zakona sadržaje nadalje u §§. 45—48. sliedeće posebne ustanove, odnoseće se na pogodnosti za kandidate duhovničkoga stališa:

§. 45. sadržaje ove ustanove pod naslovom:

Pravo na pogodnost i vrst iste.

1. Kao kandidati i pitomci duhovničkoga stališa katoličke crkve rimskoga, jermenskoga i grčkoga obreda, te grčko-iztočne crkve, imadu se u pogledu prava na tu pogodnost smatrati:

a) oni, koji su u vrieme stavnje primljeni u svećeničko sjemenište, ili su obučeni u koji po crkvi priznani red, u oba slučaja ako uče bogoslovje te o tom doprinesu pismenu potvrdu sjemeništnoga odnosno samostanskoga predstojnika;

b) oni, koji su u vrieme stavnje bogoslovci, ako izkažu, da bogoslovne nauke na kojem javnom učilištu s uspjehom nastavljaju te doprinesu pismeno obećanje kojega dijecezanskoga predstojnika, da će ih po svršenih naukah primiti u svoj dijecezanski kler;

c) oni, koji su u vrieme svoje uvrstbe (1. listopada) novici kojega duhovničkoga reda, ako doprinesu svjedočbu samostanskoga predstojnika, da su primljeni u red i da će se po svršetku novicijata posvetiti bogoslovnim naukam;

d) oni, koji u vrieme uvrstbe (1. listopada) započmu bogoslovne nauke, ako se vrhu toga izkažu te doprinesu pismeno obećanje kojega dijecezanskoga predstojnika, da će ih po svršetku bogoslovnih naukah primiti u svoj dijecezanski kler:

e) oni kandidati duhovničkoga stališa grčkokatoličkoga obreda i grčko-iztočne crkve, koji su svoje bogoslovne nauke već svršili, ali još redove primili nisu, ako predlože svjedočbu svojega dijecezanskoga predstojnika, da su još klerici dijeceze.

2. U onih slučajevih, kada se slušanje bogoslovja izkaže svjedočbami, izdanimi po inozemskih učilištih, ima kotarski činovnik moliti konačnu odluku ministra za zemaljsku obranu, koji istu donese sporazumno sa zajedničkim ministrom rata. Ove svjedočbe imadu biti potvrdjene po dotičnih ces. i kr. zastupnih oblastih.

3. Svi prije napomenuti i putem stavnje unovačeni kandidati i pitomci duhovničkoga stališa

imadu se po obavljenom unovačenju na molbu svoju posvetiti za doknadnu pričuvu, i to još i onda, ako budu stavljeni izvan dobnoga razreda i žriebnoga reda.

4. Istu pogodnost zadobe na vlastitu molbu i one dobrovoljno ili putem stavnje unovačene osobe, koje po izpunjenoj djelatnoj službi bogoslovne nauke započmu ili iste nastave te se o tom polag predidućih propisah izkažu.

§. 46. Ostvarenje i dopitanje pogodnosti.

1. Pravo na pogodnost ima se za vremena, dok traje stavna obvezanost, svake godine u mjesecih siečnju i veljači kod kotarskoga činovnika, najkasnije pako u vrieme glavne stavnje kod stavnoga povjerenstva ostvariti i dokazati.

Oni, koji mole za pogodnost, da budu stavljeni izvan nadležnoga kotara (§. 27.), mogu ujedno ostvariti i dokazati i ono svoje pravo na pogodnost, koje im možda pripada kao duhovničkim kandidatom i pitomcem.

Podignuti zahtjev ima kotarski činovnik unesti u stavnu listinu.

2. Odluka o podignutom zahtjevu na pogodnost izriče se u prvoj molbi po pravilu pred nadležnim (ambulantnim ili stalnim) stavnim povjerenstvom. O zahtjevu odlučuje zastupnik političke oblasti iza uvida u spise i pošto su mnienje svoje očitovali zastupnik vojske i domobranstva (točka 1. §. 47.) Nu odluka donese se samo onda, ako je stavni obvezanik unovačen. U protivnom slučaju valja s molbenicom kao bezpredmetnom postupati, te ju stranci vratiti.

Nasuprot valja još prije unovačenja odluku donieti glede onih stavnih obvezanikah, koji su:

a) kod glavne stavnje opredieljeni za predaju u bolnicu ili za nadpregled;

b) koji putem zamolbe dospiju na stavnju pred strano stavno povjerenstvo (§. 101.).

U tih slučajevih medjutim odluka gubi kriepost, ako dotičnik ne bude unovačen.

3. Iznimka od ustanove, sadržane u alineji prvoj točke 2. ima onda nastati, ako je pravo na pogodnost ostvareno istom poslje glavne stavnje te dotični stavni obvezanik bude putem zamolbe stavljen pred koje strano (ambulantno ili stalno) stavno povjerenstvo.

U tih slučajevih donese odluku o podignutom zahtjevu u prvoj molbi nadležni kotarski činovnik, koji ima istu u svrhu izjave mnienja priobćiti popunitbenomu okružnomu i domobranskomu pukovnijskomu zapovjedničtvu (t. 1. §. 47.)

4. Nu glede toga podieljenja pogodnosti onim, koji se naknadno staviti imadu. ostaje mjerodavno to, da je podignuti zahtjev obstojao u vrieme glavne stavnje, nu najkasnije do 1. listopada one stavne godine, za koju se naknadna stavnja obavlja, te da još obstoji.

5. Odluku valja stranci izdati pismeno, a u

slučaju dopitanja pogodnosti ima joj se izdati i svjedočba po obrazcu 11.*

Bude li u smislu točke 1. §. 47. proti dopitanju pogodnosti podignut prigovor, valja stranku predbježno samo ustmeno obaviestiti.

Do riešenja prigovora ostaje odluka političke oblasti u krieposti.

Odluku valja svaki put sa kratkim obrazloženjem unesti u stavnu listinu, a dopitanje prava i u novački zapisnik.

6. Neuvrštenim novakom i doknadnim pričuvnikom, kao što i putem stavnje unovačenim i uvrštenim vojnikom — razumievajuć ovamo i jednogodišnje dobrovoljce — valja tu pogodnost dopitati, ako je pravo na istu već u vrieme one glavne stavnje, za koju je dotičnik unovačen, ali najkasnije 1. listopada iste godine obstojalo

---

* Obrazac takove svjedočbe jest sliedeći:

Svjedočba.

Ovime se posvjedočava, da je N. N. u .... koj je rodjen godine .... u ..... nadležan u občini ..... unovačen dne....pod žriebnim brojem.... dobnoga razreda stavnoga kotara.....u pogledu izpunjavanja službovne obvezanosti dopitana pogodnost.....u smislu §.... obranbenoga zakona, te je uslied toga.....(premješten u doknadnu pričuvu).

Pomenuti obvezan je do godine.....svake godine u mjesecu.....propisanimi, te podpisanomu kotarskomu činovniku predati se imajućimi izpravami dokazati, da zakonito pravo na gornju pogodnost još dalje obstoji.

Nebudu li ova dokazala pravodobno podnešena, biti će rečeni obranbeni obvezanik uz gubitak pogodnosti pozvan na izpunjenje još prinadležeće mu službovne obvezanosti.

U.....dne.....18...

Uredovni pečat. Podpis kot. činovnika.

te još obstoji, ma da ovo svoje pravo istom naknadno ostvare.

Izpravami obložene molbenice imadu se predati nadležnomu kotarskomu činovniku, koji spis, providjen sa vlastitom odlukom, dostavi nadležnomu popunitbenomu okružnomu, odnosno domobranskomu pukovnijskomu zapovjedničtvu mnienja radi (t. 1. §. 47.).

Bude li molba u prvom stepenu suglasno pronadjena temeljitom, ima dotična vojnička popunitbena okružna oblast odmah odrediti premještenje obranbenoga obvezanika u doknadnu pričuvu.

7. Polag istih u predidućoj točki sadržanih propisa valja postupati, kada vojnici po obavljenoj djelatnoj službi (točka 6. §. 45.) zamole za tu pogodnost.

Prigovori i utoci.

1. Proti dopitanju pogodnosti imadu zastupnici vojske i domobranstva, odnosno popunitbeno okružno i domobransko pukovnijsko zapovjedničtvo pravo prigovora.

Onaj, koji stavlja prigovor, ima svoje ovopogledno pismeno očitovanje unutar 14 danah predati kotarskomu činovniku, ovaj potonji pako ima podpuni spis uz prilog ovjerovljenoga izvadka iz stavne listine predložiti ministru za zemaljsku obranu, koji izrekne odluku, to ako je prigovor učinjen po zastupniku vojske, priobći svoju odluku i vojno sbornomu zapovjedničtvu. Ako ovo po-

tonje ne može pristati na odluku ministra za zemaljsku obranu, to ima razpravni spis podnesti zajedničkomu ministru rata.

U takovu slučaju izrekne za tim ministar za zemaljsku obranu odluku sporazumno sa zajedničkim ministrom rata.

Ob izdanom riešenju ima vojno zborno zapovjedničtvo dati obaviest popunitbenomu okružnomu zapovjedničtvu. Ako li je prigovor bio podignut po zastupniku domobranstva, biti će tako domobransko pukovnijsko kao što i popunitbeno okružno zapovjedničtvo o riešenju obavieštено putem jurisdikcije.

2. U slučajevih, navedenih pod slovi a) i b) alineje druge točke 2. §. 46., ima se dotični prigovor istom po faktičnom unovačenju u razpravu uzeti i dotle u stavnoj listini predbilježiti (alineja treća točke 5. §. 46.).

Ovo treba malo protumačiti.

Pravo na pogodnost, koje zakon daje konditatom duhov. stališa, može imati smisla samo ondje, gdje je dotičnik dozbilja unovačen. Zato se i odluka o takovom pravu izriče tek pošto je dotičnik unovačen.

Dva su ipak slučaja gdje se odluka gledom na upitno pravo izriče i prije nego li je dotičnik unovačen.

Te slučajeve navadja točka 1. §. 46., gdje se ustanovljuje, da valja prije unovačenja odluku izreći kod onih, koji su opredieljeni za bolnicu ili za nadpregledbu, i za one, koji su na stavnji pred stranim povjerenstvom.

Ovakovim se izdaje odluka o pravu na pogodnost još prije unovačenja, ali se tomu pravu odnosno izre-

čenoj odluci o pravu nesmije prigovoriti prije dok ovakovi nebudu zbilja unovačeni. To je smisao ove točke.

3. Bude li obranbeni obvezanik s molbom svojom odbijen, slobodno mu je, da nadležnomu kotarskomu činovniku predade u t o k unutar vremena od 14 danah, računajuć od dana uručbe pismene odluke, taj dan odračunav.

Utok ima kotarski činovnik, uz prilog ovjerovljenoga izvadka iz stavne listine i svih na taj predmet odnosećih se spisah, putem jurisdikcije podnesti ministru za zemaljsku obranu.

Bude li utok uvažen, valja o toj odluci obaviestiti i vojničko teritorijalno (vojno sborno) zapovjedničtvo, koje čini odredbu glede toga, da se nadopuni stavna listina i novački zapisnik popunitbenoga okružnoga zapovjedničtva i u koliko se radi ob osobi, koja spada u vojsku (bojno pomorstvo), i koja je unovačena uz pridržaj posvete i pridjelbe čini odredbu glede provedbe odluke.

Domobransko pukovnijsko zapovjedničtvo bude u istu svrhu, a u koliko se radi ob osobi, koja spada u domobranstvo i u svrhu provedbe odluke, po jurisdikciji istodobno takodjer obavieštено.

Dokaz daljega obstojanja pogodnosti; ugasnuće i ukinuće iste.

1. Dalje obstojanje odnošaja, na kojem se temelji pogodnost kandidata i pitomca duhovničkoga stališa, v a l j a z a v r e m e n a, d o k t r a j e c i e l o k u p n a s l u ž b o v n a o b v e z a n o s t, s v a k e i z a d o p i t a n j a p r a v a s l j e d e ć e g o d i n e u mje-

secu lipnju načinom propisanim za dokumentovanje zahtjeva, dokazati kod nadležnoga kotarskoga činovnika.

2. Pogodnost ugasne:

a) ako bude duhovničko zvanje napušteno prije primića viših redovah;

b) ako kandidati duhovničkoga stališa za četiri godine poslje svršetka bogoslovnih naukah ne postignu duhovničko namještenje te do toga vremena svjedočbom svoje crkvene oblasti ne dokažu, da su po pravilniku svojega crkvenoga okružja još uviek duhovnički kandidati;

c) ako se dokaz ob obstojanju pravnoga naslova, u prkos pozivu kotarskoga činovnika, bez dovoljne izprike ne doprinese za četiri tjedna od dana uručbe, ovaj dan ne računajuć.

3. Priznanje daljnjega postojanja, kao što i ukinuće pogodnosti izriče nadležni kotarski činovnik, koji odluku svoju uz priloženje spisah mnienja radi priobćuje nadležnomu popunitbenomu okružnomu, odnosno nadležnomu domobranskomu pukovnijskomu zapovjedničtvu.

U pogledu možebitnih prigovorah proti priznanju dalnjega postojanja pogodnosti i glede utokah valjaju ustanove §. 47 Do konačne odluke ostaje pogodnost u krieposti.

4. u slučaju pogrešnoga dopitanja pogodnosti zvan je ministar za zemaljsku obranu istu dokinuti.

5. Čim je ukinuće odnosno obustava pogodnosti postala pravomoćnom, imadu se:

a) oni, koji po svojem žriebnom broju ili kao manje sposobni spadaju u doknadnu pričuvu vojske ili domobranstva, podvrći vojničkoj naobrazbi, a inače u pogledu izpunjenja vojničke službe ima se s njimi postupati polag njihovoga novačkoga godišta;

b) ostali na službu u vojsci obvezani iz doknadne pričuve izlučiti i ako još nisu ovršili djelatnu službu, unutar vremena zlužbovne obvezanosti u vojsci (bojnom pomorstvu) pritegnuti na zakonitu djelatnu službu, ali se u ovu ima uračunati možda prije izpunjeno djelatno službovno vrieme;

c) ostale u domobranskoj službovnoj obvezanosti stojeće osobe, imadu se pozvati na vojničku naobrazbu, te se u pogledu izpunjavanja službovne obvezanosti imadu rukovati polag svojega novačkoga godišta.

6. Bude li iza pravomoćnoga ukinuća pogodnosti kandidata i pitomca duhovničkoga stališa zatražena pogodnost jednogodišnje djelatne službe te je ujedno dokazano, da je to pravo obstojalo već u vrieme stavnje, ima nadležno popunitbeno okružno odnosno domobransko pukovnijsko zapovjedničtvo ovu pogodnost dopitati.

II. Pogodnost zaredjenih svećenika i namještenih duhovnika odnosno duhovnih pomoćnika:

pod tim naslovom sadržaje §. 49. naputka za provedbu obranbenoga zakona sliedeće ustanove:

1. Kao zaredjeni svećenici, namješteni duhovnici, duhovni pomoćnici i profesori sa svećeničkim značajem, imadu se za vremena dok traje njihova službovna obvezanost, voditi u očevidnosti doknadne pričuve:

a) kandidati duhovničkoga stališa katoličke i grčko-iztočne crkve poslje primljenoga svećeničkoga reda, ako o tom doprinesu potvrdu dijecezanskoga ili samostanskoga predstojnika;

2. Stavni obvezanici, koji kod stavnje izkažu koji od prije naznačenih odnošajah te su sposobni ili manje sposobni, budu unovačeni, te se sa dvanajstgodišnjom službovnom obvezanošću primaju neposredno u očevidnost doknadne pričuve. Ujedno ima im se izdati svjedočba polag obrazca 12*.

* Obrazac takove svjedočbe jest ovaj:

Izkaznica.

Ovime se svjedoči, da je (ime . . . . . .), koj je rodjen godine 18 . ., te je nadležan u občini . . . . . ., kotara . . . . ., županije . . . . . ., u (zemlja), na temelju §. 31. obranbenoga zakona kao (zaredjeni svećenik . . . . . .) dne . . . . . mjeseca . . . . . godine . . . . . primljen u očevidnost doknadne pričuve.

Rečeni je u slučaju spreme, unutar službovne obvezanosti njegove, obvezan na dušobrižničke poslove za cielu oružanu silu, te je dužan do 31. prosinca godine 18 . . mjeseca prosinca svake godine dokazati, da se još uviek nalazi u gore naznačenom odnošaju.

U . . . . . dne . . . . . 18 . .

Uredovni pečat

Od ces. i kralj. popunitbenoga okružnoga, ili pako kr. ug. domobranskoga pukovnijskoga zapovjedničtvo br. . .

Podpis.

Dopitanje pogodnosti biva polag postupovnih propisah, sadržanih u §. 46., i to bez obzira na način unovačenja molitelja, — ma da isti bude stavljen izvan dobnoga razreda i žriebnoga reda, — i u obće bez obzira na vrieme, u kojem su nastali odnošaji, na kojih se osniva pravo.

3. Oni u očevidnosti doknadne pričuve stojeći kandidati duhovničkoga stališa, koji dospiju u jedan od odnošajah, navedenih u točki 1., imadu ovopogledna dokazala putem nadležnoga kotarskoga činovnika priposlati nadležnomu popunitbenomu (okružnomu domobranskomu pukovnijskomu) zapovjedničtvu.

Istodobno sa podnešenjem ovih dokazalah imadu dotičnici prijaviti i to, da li žele biti imenovani vojničkimi duhovnici u pričuvi vojske, odnosno domobranstva.

Oni, ko i su imenovani vojničkimi duhovnici, imadu se odmah premjestiti u očevidnost doknadne pričuve i providiti sa svjedočbom polag obrazca 12.

Oni, koji su imenovani vojničkimi duhovnici, imadu se, kada prestane ovo njihovo svojstvo, unutar svoje službovne obvezanosti takodjer premjestiti u očevidnost doknadne pričuve.

4. Svi u očevidnosti doknadne pričuve stojeći obranbeni obvezanici imadu do izpunjenja svoje dvanajstgodišnje službovne obvezanosti, svake godine u mjesecu prosincu kod nadležnoga kotarskoga činovnika dokazati, da se još

nalaze u jednom od odnošajah, označenih u točki 1.

Politički kotarski činovnik izpita ova dokazala te ih zatim saobći dotičnoj vojničkoj popunitbenoj oblasti prve molbe.

Nisu li obranbeni obvezanici u stanju gornji dokaz doprinieti, valja predmet na riešenje predložiti ministru za zemaljsku obranu, koji glede osobah, koje se nalaze u očevidnosti doknadne pričuve vojske, odlučuje sporazumno sa zajedničkim ministrom rata.

Radi lagljega razumljenja svesti ću sve navedene zakonske ustanove na nekoliko točaka, koje u jezgri sadržavaju ono, česa se i klerici i zaredjeni svećenici poglavito držati imadu.

A. Za klerike vriedi ovo:

Zakon razlikuje dvie vrsti klerika:

1. one. „koji su unovačeni iz poslednjih dvajuh razreda višega gimnazija“ i

2. one, koji jur slušaju bogoslovje. Za one, koji se nalaze u 7. ili 8. gimnazialnom razredu vriedi ustanova staroga zakona ili §. 5. zak. čl. XXXIX. od god. 1882. Taj zakon ustanovljuje:

a) da ti klerici pred stavnim povjerenstvom (dakako samo onda, ako su unovačeni, imadu izjaviti, da su odlučili slušati bogoslovne nauke i posvetiti se svećeničkomu stališu. — Ta sama izjava nije dovoljna, već treba, da dotičnici doprinesu službenu potvrdu od strane Ordinarijata, u kojoj se uredovno zasvjedočuje, „da im je osiguran prijam medju slušatelje bogoslovja ili prijam u koj redovnički novicijat (ovu potonju svjedočbu izdaje poglavar samostana).

b) Čim taj uviet izpune, protegne se na ove vrsti klerike pogodnost, sadržana u prvoj alineji §. 5. zak.

članka XXXIX. od god. 1882., koja ustanovljuje, da se takovi „odpuštaju na dopust, u svrhu da bogoslovne nauke nastaviti mogu“. Za one, koji jur slušaju bogoslovne nauke vriedi po smislu §. 31. novoga obranbenoga zakona i §. 44. provedbenoga naputka ovo:

a) oni se pridieljuju u doknadnu pričuvu (Ersatzreserve) i kao takovi.

b) riešavaju se za vrieme mira i rata svake vojničke dužnosti, naročito „od djelatne službe, od vojničke naobrazbe od razdobnih oružnih vježbah i od kontrolnih smotrah“.

Ovi kod stavnje svjedočbom ordinarijata imadu dokazati, da su zbilja slušatelji bogoslovja i da će po svršenih naucih biti zaredjeni za svećenike.

B. Za zaredjene svećenike vriedi ovo:

a) da budu imenovani za vojničke duhovne pomoćnike u pričuvi;

b) da budu premješteni iz doknadne pričuve (u koju su prispjeli i uvršteni bili kao slušatelji bogoslovja) u očevidnost doknadne pričuve (Evidenz der Ersatzreserve).

Zato je u odsjeku III. točki 5. navedene jur okružnice ministra za zemaljsku obranu od 18. travnja 1889. br. 16.300, naloženo dotičnim, očevidnost vodećim vojnim oblastim, da od uvojačenih zaredjenih svećenika zatraže očitovanje glede toga „da li žele biti imenovani za vojne duhovne pomoćnike u pričuvi, ili mole za premještenje u učevidnost doknadne pričuve“.

U naših biskupijah imade dovoljno uvojačenih svećenika, pak ja sve, kojih se tiče, uljudno ovim napućujem, neka podnipošto nepredlože molbu, da ih se imenuje za vojne duhovne pomoćnike u pričuvi, već svaki neka preko dotične oblasti pismeno očituje želju, za premještenje u očevidnost doknadne pričuve. Evo razloga:

Moleći za imenovanje za vojn. duhovnoga pomoćnika mora molbenici priklopiti:

a) svjedočbu Ordinarijata o tom, da je podpuno navršio bogoslovne nauke, da je zaredjen za svećenika, da je namješten za duhovnoga pomoćnika;

b) reverz, kojim se obvezuje, da će se po propisu a o svom trošku adjustirati (odievati), službene vojničke knjige i druge propisane predmete nabavljati.

Poslje imenovanja prelaze na takovoga vojn. duhovnoga pomoćnika u pričuvi sve vojničke dužnosti, koje vrše svi ostali „Reserve Gagiste“ t. j. oni imadu svake godine na kontrolnu smotru doći*, sami se odievati i vojničke si knjige nabavljati.

Oni pako, koji zamole za premještenje u očevidnost doknadne pričuve budu po obavljenom tom premještenju oprošteni od svake vojničke dužnosti t. j. od kontrolnih smotrah itd.

Jedina dužnost koju svećenici, po premještenju u očevidnost doknadne pričuve, vršiti imadu, jest ta, što u mjesecu prosincu svake godine (dokle se u toj očevidnosti vode, najme 12 god.) imadu doprinieti svjedočbu, da su u duhovnoj pastvi namješteni.

U tom dakle stoji prava pogodnost što ju novi zakon podieljuje zaredjenim svećenikom, što se premieštaju u očevidnost doknadne pričuve i tim riešavaju svake vojničke dužnosti za vrieme mira**.

Zato si neka svaki nastoji tu pogodnost pribaviti.

* * *

Kao što se je vriedni čitatelj mogao uvjeriti iz sadržaja navedenih zakonskih ustanova. dopitane su

* Ob oprostu od kontrolne smotre nesadržaje novi zakon nikakove ustanove.

** U vrieme rata uzima se za vojničku duhovnu pastvu prema potrebi stanoviti broj svećenika od onih, koji se vode u očevidnosti. Tom zgodom dobivaiu dotičnici poziv na bojište i ujedno dekret, kojim se imenuju za vojn. duhovne pomoćnike 2. razreda.

pitomcem duhovničkoga stališa i zaredjenim svećenikom vrlo liepe pogodnosti.

Ali se je moglo opaziti i to, da zakon zahtieva, da dotičnici imadu svoje pravo na pogodnost dokazati uredovnimmi svjedočbami. Bit će stoga uputno, ako ovdje odtisnemo primjerke takovih svjedočaba. Evo ih.

a) Svjedočba, koju klerici 7. i 8. gimn. razreda imadu kod stavnje predložiti, da im se dopita pogodnost §. 31. obr. zak.

Uredovna potvrda.

Kojom se od strane duhovnoga stola (nad) biskupiie..... službeno zasvjedočava, da je.....učenik.....gimn. razreda. u (nad) biskupskom liceju....., godine.....medju pitomce (nad) biskupskoga sjemeništa u ..... primljen, i da mu je prijam medju slušatelje bogoslovja osiguran.

U..... dne..... 18...

Uredovni pečat. Podpis ordinarija ili njegova zamjenika.

b) Svjedočba, koju imadu predložiti bogoslovi.

Uredovna potvrda.

Ovim se od strane duhovnoga stola (nad) biskupije..... uredovno potvrdjuje, da je.....god.....primljen medju bogoslove (nad) biskupskoga sjemeništa u.....i da bogoslovne nauke s uspjehom nastavlja, i napokon da će po svršenih bogoslovnih naucih biti primljen u diecezanski kler.

U..... dne..... 18....

Uredovni pečat. Podpis kao gore.

c) Očitovanje, koje imadu predložiti zaredjeni svećenici, da budu premješteni u očevidnost doknadne pričuve:

Očitovanje.

..... . rodjen god..... u..... občine..... kotara..... županije....., a unovačen dne..... u (regimentu l.....), očituje ovim želju, da na temelju §. 31. obranbenoga zakona bude premješten u očevidnost doknadne pričuve, pošto je dne..... 18... za svećenika rimokatoličke crkve zaredjen, te je u svojstvu..... namješten u.....

U..... dne..... 18...

Podpis dotičnika.

Ovo očitovanje imade nadležna duhovna oblast potvrditi sliedećom zaporkom.

Ovim se uredovno potvrdjuje, da je gore podpisani N. N dne..... god..... zaredjen za svećenika, i da je sada u svojstvu.....namješten u.....

U.....dne.....18...

Uredovni pečat. Podpis ordinarija ili njegova zamjenika.

To očitovanje, providjeno potvrdom ordinarijata ima dotičnik predati nadležnoj kotarskoj oblasti.

d) Svjedočba, koju zaredjeni svećenici imadu predlagati mjeseca prosinca svake godine, da dokažu pravo svoje na dalnje trajanje pogodnosti.

Uredovna svjedočba.

Ovim se od strane duhovnoga stola (nad) biskupije..... službeno zasvjedočava, da je.....svršivši mjeseca..... god..... bogoslovne nauke, za svećenika zaredjen dne..... god....., a sada da je u svojstvu..... namješten u.....

Duhovni stol (nad) biskupije.....

U.....dne..... 18...

Uredovni pečat. Podpis ordinarija ili njegova zamjenika.

Dio II.

Obranbeni zakon s obzirom na ženitbu.

I.

Mjesto zakonskoga članka XL. od godine 1868. i XXXIX. od god. 1882., uveden je zakonski članak VI. od god. 1889. ob obranbenoj sili, i naputak za provedbu toga zakonskoga članka dio I. i II.

Poznavanje svih ustanova toga obsežnoga zakona, nebi doduše za nikoga bilo bez koristi, ali opet nije niti nuždno za svakoga, jer taj zakn sadržaje mnoge tek vojničke uredbe, koje se u ničem neodnose na odnošaje ostalih državljana, a po tom za ove odpada i dužnost poznavati ono, što ih neveže, i što im nepodieljuje nikakovih pogodnostih.

Za nas svećenike nuždno je, da se u toliko s tim zakonom upoznamo, u koliko on zasjeca, stranom u naše zvanje, stranom u naše pastirsko poslovanje. U Katol. listu br. 34—36. g. 1889. izneo sam one ustanove toga zakona, koje označuju dužnosti i pogodnosti svećeničkih kandidata i zaredjenih svećenika, spram općenite vojne obvezanosti, pak sam onom sgodom nakanio isti zakon objasniti i pogledom na ženitbu*.

Česa do sada učinio nisam, vršim sada. Navodim najme one propise ovoga zakona, koji se odnose na ženitbu osoba, podvrženih vojnoj stavnji i vojničkoj službi, ili koji se odnose na vojničku dužnost, i na vojnički stališ.

* To je sada pretiskano u I. dielu ove knjižice.

Braniti domovinu je dužnost obćenita, zato se i zakon, koji obranu ustanovljuje i uredjuje, proteže na svakoga, koji je za obranu sposoban, pak u svojem dalnjem djelovanju upliva i na privatno-pravne odnošaje državljana, napose na ženitbu.

Ženitba za vojničku službu nije bez velikog zamašaja, zato ju obranbeni zakon uredjuje još i prije nego li se državljanin smatra sposobnim za oružje. Zakonska predmnieva drži, da se za oružje sposobnim smatrati može mužkarac sa 21. godinom života. Pred tom dobom nije nitko vezan na redovitu vojničku službu, ali zato ipak zakon ustanovljuje, da ni u toj dobi nesmije nitko sklopiti ženidbe. O tom sadržaje ustanovu:

§. 50. obranbenoga zakona i §. 19. naputka, dio I.

Zabrana žemitbe za stavne obvezanike.

Ženitba prije stavno obvezane dobe, te prije iztupa iz trećega dobnoga razreda nije dozvoljena.

Smisao ove zakonske ustanove jest ovaj: Po gradjanskom zakonu odnosno po zakonitom običaju mogli bi se mužkarci ženiti kada navrše 18. godinu života. Ali obranbeni zakon zabranjuje u toj dobi ženitbu s razloga, jer novačenje ili stavnja mora mužkarca zateći slobodna od obiteljskih spona, koje su podobne priečiti ga u izvršivanju vojničke službe.

„Prije stavno obvezane dobe“ nije po tom dozvoljena ženitba.

Koje vrieme se razumieva pod onim „prije stavno obvezane dobe“, označuje §. 16. naputka, gdje se u 2. točki navodi doslovce ovo:

„Stavna obvezanost poćima 1. ziečnja one koledarske godine u kojoj obranbeni obvezanik navršuje 21. godinu svoga života“.

Istu ustanovu sadržaje §. 7. obranbenog zakoua koji glasi:

Dužnost stupiti u zajedničku vojsku, u bojno pomorstvo ili domobranstvo, počima 1. siečnja one koledarske godine, u kojoj obranbeni obvezanik navršuje 21. godinu svoga života.

Po tom je stavna obvezanost 1. siečnja g. 1891., odpočela za one, koji su rodjeni g. 1870., bilo to u mjesecu siečnju ili kojem god drugom do prosinca; jer ovi godine 1891. navršuju 21. godinu života. Isto tako će 1. siečnja 1892. stavna obvezanost odpočeti za one, koji su rodjeni godine 1871.

S obzirom dakle na tu zakonsku ustanovu nesmijem g. 1891. vjenčati mladića rodjenoga g. 1871. ili g. 1872. premda bi inače po gradjanskih i kanoničkih zakonih mogao biti pripušten k ženitbi; a nesmijem ga vjenčati zato; jer ove godine još nije odpočela njegova stavna obvezanost, ili jer ove godine nenavršuje još 21. godinu života.

Navedeno je gore u točki 1. §. 19. naputka, da „ženitba prije iztupa iz trećega dobnoga razreda nije dozvoljena“.

U iztumačenom prvom dielu toga paragrafa izpostavljeno je, da ženitba nije dozvoljena prije stavne obvezanosti, a drugi dio istoga paragrafa propisuje, da se ženitba zabranjuje za trajanja stavnje.

Stavna obvezanost traje 3 godine. Počima s onom godinom, kada tko navršuje 21. godinu života. Taj početak stavne obvezanosti naziva se prvim dobnim razredom. Sliedeća godina jest drugi a treća godina jest treći dobni razred. Po tom stavna obvezanost traje od navršene 21. do navršene 23. godine života.

To u ostalom pobliže označuje 5. točka §. 16. naputka I. dio, koja glasi:

„Stavna obvezanost svršava se pri zakonitom izpunjenju iste, 31. prosinca one godine, u kojoj stavni obvezanik navršuje 23. godinu života“.

Nesmijemo dakle nikoga vjenčati, dok nije navršio trećega dobnoga razreda, t. j. dok nije prošao 31. prosinca one godine, u kojoj je stavni obvezanik navršio 23. godinu života.

Treba ovdje dobro upamtiti, da nije dovoljno za pripuštenje k ženitbi, ako je tko navršio 23. godinu dobe svoje. Tu dobu može netko navršiti recimo u siečnju ili veljači koje godine. Onda je stupio u 24. godinu života, al se još uviek, i to do konca prosinca iste godine, nalazi u trećem dobnom razredu, baš tako kao da je rodjen koncem prosinca iste godine.

S obzirom na §. 19. naputka nesmije se dakle u pravilu nikomu dopustiti ženitba prije stavnje kao ni za trajanja stavnje. Iznimku od toga zakonskoga propisa navodi isti §. 19 naputka. Druga alineja toga paragrafa glasi:

„Izuzimaju se oni, koji su kod stavnje u kojem god dobnom razredu brisani ili „za oružje nesposobnimi proglašeni, ili koji u trećem dobnom razredu nisu unovačeni".

Nadalje se nastavlja u istom paragrafu:

„U okolnostih, vriednih osobita obzira, može iznimnu dozvolu podieliti ministar za zemaljsku obranu, nu ova dozvola ne utemeljuje pogodnosti u pogledu vršenja obranbene obvezanosti".

Mogu se dakle k ženitbi pripustiti oni, koji su u kojem god dobnom razredu iz stavne listine brisani. To obilježje daje se većinom kljastim, čukljavim i u obće onim, koji se na prvi pogled oka prikazuju skroz nesposobnimi za vojničku službu.

Isto tako mogu se ženiti oni, koji su kod stavnje nesposobnimi proglašeni. Za siguran postupak od potrebe je, da se pogleda Militär-Pass dotičnoga, i gdje se nadju gore označena obilježja, tuj više ne treba

dvojiti, već valja dotičnika bez oklievanja pripustiti k ženitbi.

Okolnosti „vriedne osobita obzira", razsudjuje ministar za zemaljsku obranu. To su većinom obiteljske okolnosti, radi kojih ministar za zemaljsku obranu može podieliti dozvolu za iznimnu ženitbu. Iztičem napose slučaj. gdje se u obitelji vojnoga obvezanika pokazuje potreba žene zato, jer su kućne žene budi stare budi slabe, i zato za rad nesposobne. Gdje se ta okolnost može dokazati, podielit će ministar za zemaljsku obranu, dozvolu za iznimnu ženitbu na temelju §. 19. naputka. Ali može tko god „iz obiteljskih obzira" biti trajno na dopust stavljen ili pridieljen u doknadnu pričuvu. U tom slučaju podieljuje zakon obranbenim obvezanikom veće pogodnosti obzirom na ženitbu, ali o tom biti će govor dolje niže.

§. 61 obranbenoga zakona.

Bez vojničke oblastne dozvole nemogu se ženiti;

a) u djelatnoj (aktivnoj) službi stojeće osobe zajedničke vojske (bojnoga pomorstva) i domobranstva.

b) neuvršteni novaci zajedničke vojske (bojnoga pomorstva) i domobranstva.

Po §. 140. naputka pod „uvrstbom" valja razumievati primitak unovačenih osoba u svezu vojske odnosno domobranstva.

Neuvršteni novaci su po tom oni, koji su kod stavnje unovačeni, al još nisu primljeni u svezu vojske.

U pravilu pozivaju se unovačeni sa 1. listopada u svezu vojske, i radi toga smatraju se neuvrštenimi od dana kada su unovačeni do 1. listopada one godine.

c) oni na redašku službu obvezani, koji su trajno na dopust stavljeni, izuzev one, koji stoje u posljednja tri mjeseca redaške službene obvezanosti svoje, te one, koji su stavljeni na dopust na temelju druge alineje §. 32., ili iz obiteljskih obzirah (predzadnja alineja §. 34.)

Ovu točku valja malo protumačiti.

Ovdje se najprije ustanovljuje da se bez vojničke oblastne dozvole nemogu ženiti „trajno na dopust stavljeni vojnici".

Dopust vojnika ili je privremen ili trajan. Privremeni dopust podieljuje se s obzira obiteljskih, n. pr. radi slučaja smrti ili druge izvanredne zgode u obitelji vojnika ili radi obzira prema vojniku, n. pr. radi potrebe odmora, radi bolesti itd.

Samo se po sebi razumieva, da se nemogu ženiti vojnici nalazeći se na takovom privremenom dopustu; jer dopust te vrsti ima uviek stanovito ograničeno vrieme, poslije kojega nastupa vojnik opet svoju službu u svezi vojničkoj.

Trajan dopust se iz stanovitih razloga podieljuje na vrieme podulje ili na vrieme neoznačeno.

O takovih dopustnicih govori ova točka u paragrafu 61., te ustanovljuje, da se oni nemogu ženiti bez vojničke oblastne dozvole.

Navesti ću primjer, koj ovu zakonsku ustanovu razjasnjuje.

Nedavno došao je k meni župnik iz blizine, čovjek razborit i izkušan u pastvi, te mi izpripovjedi, da ima u župi momka uvojačena, koga je pozvalo na 1. listopada o. g. da se opaše soldačkim remenjem. Momak se naravski pokori zapoviedi, al na čudo svoje ne dobi ni čake ni kesiga, već ga odpremilo kući s očitovanjem napisanim na njegovoj pozivnici, da se odpušta na dopust, radi prevelikoga broja

(Ueberzahl) unovačene momčadi. Tomu momku pružila se baš sada liepa prilika, da priženi izdašan miraz. Čini se da je slobodan, jer puške nenosi. Može li se slobodno ženiti? Ne; jer on se s razloga navedenoga u njegovoj pozivnici nalazi na „trajnom dopustu", koj može prestati svaki čas, i zato mu po §. 61. nije dopuštena ženitba bez „vojničke oblastne dozvole".

Navesti ću još jedan ovomu sličan slučaj.

Gdje koje godine znadu dotična povjerenstva assentovati novaka više, nego ih je od potrebe za prezentnu službu. Ali ti novaci kršni su momci, kojim će bolje pristati soldačka gizda, nego li starijim, služećim već jednu ili dvie godine. Zato mladje pridržavaju, a starijim davaju „trajan dopust". Ni ovim nije dozvoljena ženitba s istih razloga s kojih onim, koje navedosmo u prijašnjem slučaju.

Vriedni neki župnik iz garešničkoga kotara imao je nedavno baš ovakav slučaj, pak mu je on zadao briga, premda je s početka dobro shvatio, kako mu je postupati. On mi piše sliedeće:

„Ja sam pomno pročitao Vašu razpravu i tumačenje u „Kat. Listu" glede dozvole ženitbene vojnika, i dobro razumio u svem, samo mi je nejasno, što imadem činiti s onakovim vojnikom, koj je navršio 23 godine ili više, a nije tri godine aktivno odslužio, već samo dvie godine, a pušten je kući na dopust radi previšega broja momaka? Ja imadem upravo takav slučaj, gdje je momak navršio 24 godine, bio je dvie godine kod artilerije, a sada su ga ove jeseni pustili kući na dopust, jer imade previše momaka i taj bi se rado ženiti.

Ja sam ga uputio, neka traži ženitbenu dozvolu od svoje vojničke oblasti, što je on i učinio, a dobio je odgovor, da imade u pogledu ženitbe tražiti dozvolu od političke oblasti".

Neima dvojbe, da je rečeni župnik sasvim umjestno i po smislu zakona postupao naputivši onoga momka radi ženitbene dozvole na njegovu vojničku oblast.

Što je taj momak od dotične oblasti dobio neumjestan odgovor, da se u tom pogledu ima obratiti na političku oblast, to je i župnika i momka smelo, ali tomu je bez dvojbe krivo to, što je riešenje molbenice dopalo čovjeka, komu nisu dobro poznati zakonski propisi.

Zato sam ja istomu župniku, pitajućemu me za saviet, odgovorio, neka naputi momka, da opetuje molbu, a u njoj neka izrično napomene, da ga župnik njegov na temelju prijašnjega riešenja nije hotio vjenčati, već da je izjavio, da radi propisa §. 61. obr. z. slovo c), svakako izčekuje dozvolu od vojničke oblasti.

Tri su ipak slučaja, u kojih sam zakon pravi iznimku, te trajnim dopustnikom podaje podpunu slobodu za ženitbu.

U točki c) §. 61. veli se ponajprije:

„Izuzev one, (najme trajne dopustnike) koji stoje u posljednja tri mjeseca redaške službovne obvezanosti svoje“.

Redaška službovna obvezanost traje u pravilu tri godine. Počima sa danom unovačenja, a dočima sa 31. prosinca one godine, kad je uvojačeni aktivno odslužio tri godine.

Ali sa 1. listopada u trećoj godini službovanja puštaju se vojnici na „trajan dopust“, koj traje od 1. listopada do 31 prosinca one godine; a puštaju se na dopust zato, što su dužnosti trogodišnje aktivne službe udovoljili. i što još nemogu dobiti obilježja, da su pričuvnici (reservisti), jer se u pričuvu preuzimaju vojnici sa 1. siečnja one godine, koja sliedi iza obavljene trogodišnje aktivne službe. Oni dakle vojnici, koji su odslužili tri godine i vratili se treće godine sa

1. listopada kući, mogu se u smislu ovoga odlomka točke c) §. 61. ženiti bez vojničke oblastne dozvole.

Nastavlja se dalje: **„i one (najme „izuzev“) koji su stavljeni na dopust na temelju druge alineje §. 32. obranb. zak.** Ta alineja citovanoga §. glasi:

Tečajem vremena, dok se pokazuje ili može nastati pomanjkanje učiteljah na pučkih i gradjanskih učionah, imadu se oni učiteljski pripravnici, koji dne 1. ožujka one godine, za koju budu stavljeni, slušaju posljednji godišnji tečaj kojega učiteljišta za početne učione, ili nauke svoje nastavljaju na učiteljištih za gradjanske učione, ako budu unovačeni, staviti na dopust, da uzmognu svršiti svoje nauke, nu u slučaju spreme mogu se isti pozvati.

S razloga, navedenoga u tom paragrafu, podieljuje se učiteljskim pripravnikom pogodnost t r a j n o g a d o p u s t a i tim podjedno sloboda, da se mogu ženiti bez vojničke oblastne dozvole.

Napokon sadržaje točka c) §. 61. ovu ustanovu: **„te one (najme „izuzev“) koji su stavljeni na dopust „iz obiteljskih obzirah““** (predzadnja alineja §. 34.)

S obzirom na obiteljske odnošaje, naročito na uzdržavanje obitelji, odredjuje §. 34. obranbenoga zakona, da se unovačeni u vrieme mira imadu osloboditi od redovite djelatne službe i pridieliti u doknadnu pričuvu.

Koji imadu pravo na tu pogodnost, označeni su u sliedećih 3. točkah §. 34.

1. jedini sin za privredu nesposobna otca ili udove matere, ili ako takova ne ima, jedini zet, ovaj potonji u onom slučaju, ako odnošaji na

kojih se njegovo pravo temelji, još nisu obstojali u vrieme, kada se je oženio;

2. po smrti otčevoj jedini unuk za privredu nesposobna djeda ili udove babe, ako ovi ne imadu sina;

3. jedini brat ili polubrat sasvim osirocele braće i sestarah, isto tako i jedini polubrat braće i sestarah, koja su bez otca.

K tomu se u predzadnjoj alineji istoga paragrafa dodaje:

„U slučaju, kada ne ima mjesta gornjoj pogodnosti, ali obstoje osobita obzira vriedni obiteljski odnošaji, može se poslje vojničke naobrazbe odrediti dopust za vrieme mira uz pridržaj obvezanosti dolazka na oružne vježbe i na kontrolne smotre!“

S obzirom dakle na obiteljske odnošaje podieljuje zakon unovačenim dvie vrsti pogodnosti.

Za one, koji su navedeni u prediducih točkah 1—3, odredjuje, da se imadu pridieliti u doknadnu pričuvu, i tim jim podjedno podieljuje slobodu, da se mogu ženiti bez posebne vojničke dozvole.

Baš kad sam se bavio proučavanjem ovoga predmeta, dodje k meni momak te mi izjavi, da se namjerava ženiti.

Predloži mi potrebite izprave a medju ostalima svoj „Militär-Pass“. U rubriki dauernd beurlaubt (trajno na dopustu) čitam: „infolge Uebersetzung in die Ersatz-Reserve“.

Zapitam, imade li izprava, koje dokazuju na kojem temelju je premješten u doknadnu pričuvu, a momak mi predloži molbenicu i njezino riešenje, iz koje sam razabrao, da je on kao „jedini sin za privredu nesposobna otca“, putem reklamacije

stekao si tu pogodnost, te je na temelju §. 34. obranbenoga zakona premješten u doknadnu pričuvu.

Pošto §. 61. obranbenoga zakona, onim koji tu pogodnost na navedenom osnovu uživaju, podieljuje i dozvolu za ženitbu, to sam dotičnika bez oklievanja zapisao za ozove i ženitbu.

U predzadnjoj alineji §. 34. navadja se tek u obće, da može nastati slučaj, gdje se gore označene pogodnosti vojniku nebudu mogle dati, t. j. on nebude mogao premješten biti u doknadnu pričuvu, al će mu se zato ipak odrediti dopust, ako se pokažu osobita obzira vriedni obiteljski odnošaji.

Navesti ćemo primjer:

Iz stanovite obitelji unovačili momka i on jur nosi oružje, ostaviv kod kuće stare i slabe roditelje. Jadan otac kud će bez pomoći sina? Izkupiti ga nemože, jer imade još jednoga sina, koj je netom zaredjen za svećenika. Samo jedini sin za privredu nesposobna otca uživa pogodnost, da može premješten biti u doknadnu pričuvu.

Ali spomenuti otac imade dva sina, a od ni jednoga nikakove pomoći. Od vojnika ne, jer služi cara, od svećenika ne, jer je službenik oltara. Recimo, da ovaj drugi sin, koj je zapreka te onaj prvi nemože uživati pogodnosti §. 34. bude župnikom bistričkim. U tom slučaju nebi zakon našao značajku „da obstoje osobita obzira vriedni obiteljski odnošaji s obzirom na uzdržavane obitelji“; jer bi se lahko dokazati moglo, da je kesa ovoga potonjega sina dovoljno jaka, da podupre starost i slabost roditelja. Nu da bude drugi ovaj sin kojom srećom postao kapelanom u Sopju ili na drugoj kojoj štaciji sa godišnjom plaćom gotovih 30 for., tu će po zakonu biti dovoljno razloga „obazreti se na tu obitelj“, te na temelju predzadnje alineje §. 34. sina vojnika, ako i ne premjestit u doknadnu pričuvu, a to svakako staviti na trajan do-

pust, da bude podpora svojih roditelja i sám i sa svojom ženom, koju može slobodno dovesti u kuću.

Bez vojničke oblastne dozvole nemogu se nadalje po §. 61. obranbenoga zakona ženiti:

d) na mjestno namještenje predbilježeni umirovljeni častnici.

Poznato je, da umirovljeni častnici u pogledu duhovne pastve podpadaju u svem občim crkvenim i državnim zakonom. Ali se dogadja, te se umirovljenim častnikom s umirovljenjem povjerava koja lokalna služba; n. pr. namještenje u vojničkoj bolnici, tako zvanom Transporthausu, Platzkomandi itd.

Treba zato pogledati dekret umirovljenja, i gdje je uvrštena zaporka o lokalnom namještenju umirovrovljenoga, tu valja dotičnika radi ženitbe, ako ju želi sklopiti, na vojničku oblast naputiti; jer to iziskuje navedena točka d) §. 61. obranbenoga zakona.

e) osobe zajedničke vojske (bojnoga pomorstva i domobranstva), smještene u mjestnoj obskrbi koje vojničke nemoćničke kuće.

Ova ustanova ne ima za naše predjele praktičke uporabe, zato jer u našoj kraljevini ne ima niti jedne vojničke nemoćničke kuće. Takove nemoćnice postoje u Beču, Pragu, Tirnavi i Lavovu; pak one vojničke osobe, koje se obskrbljuju na trošak tih nemoćnica, nemogu sklopiti ženitbe bez vojničke oblastne dozvole, kao što naredjuje ova točka §. 61.

f) na trajan dopust stavljena domobranska momčad, koja još nije prekoračila trećega dobnoga razreda, izuzev izmedju tih one, koji su djelatnoj svojoj službi udovoljili još prije izstupa iz trećega dobnoga razreda.

Ovdje se izriče načelo, da domobranci stavljeni na trajan dopust, nemogu sklopiti ženitbe bez vojničke oblastne dozvole.

Od toga načela navodi se iznimka i po tom dozvoljuje ženitba, ako su domobranski dopustnici udovoljili svojoj djelatnoj službi još prije izstupa iz trećega dobnoga razreda.

Da se to uzmogne razumjeti, valja znati, da djelatna služba kod domobranacah traje samo dvie godine, dočim kod redašah traje tri godine.

Po tom domobranac može odslužiti svoje dvie godine aktivne službe i prije, nego što je izstupio iz trećega dobnoga razreda. Ako je dakle domobranac stavljen na trajan dopust, a iz njegovih se izpravah razabire, da je svršio dvie godine aktivne službe, valja mu dopustiti ženitbu, jer mu ju u tom slučaju dozvoljuje navedena točka f) §. 61. obranbenoga za-

Isti taj paragraf sadržaje još ovu sankciju:

U slučajevih prekršenja ove zabrane upravljaju se:

a) na vojničke osobe, stojeće u djelatnoj službi, vojnički, kazneni i zaptni propisi;

b) na nedjelatne takove osobe, kaznene ustanove sadržane u §. 50*.

Sukrivci podpadaju pod istu kaznu.

Napokon posljednja alineja §. 61. glasi:

Sve ine u svezu vojske (bojnoga pomorstva) i domobranstva spadajuće, ovdje nenavedene osobe, razumievajuć ovamo i neuvrštene i nedjelatne doknadne pričuvnike, ne trebaju za ženitbu vojničke oblastne dozvole.

*

* Odnosni odlomak toga paragrafa glasi:

„Tko se prekršenjem gornje zabrane oženi, kriv je prekršaju te se kazni globom od trideset do tri sto forintih. Istom globom ima se kazniti službeni organ, koji bude sukrivac pri ženitbi bez dozvole, a preostaje proti njemu još i postupak polag uredovnih propisah.

Koliko se je dalo nastojao sam jasno iztumačiti prediduća tri paragrafa, najme 50. i 61. obranbenoga zakona i §. 19. naputka.

Ali ova cjelina mogla bi ipak gdje komu biti prekrupna, zato ću ju ovdje malo razdrobiti te onako po katehetičkoj metodi u pitanjih i odgovorih ponoviti ono, što je gore onim redom iztumačeno, kojim sliedi točka točku ovamo spadajućih paragrafa.

II.

Kratki katekizam §§. 50. i 61. obranb. zakona.

Kako razlikujemo ženitbu s obzirom na obranbeni zakon?

Razlikujemo tri vrsti ženitbe:

1. ženitbu, za koju netreba nikakove dozvole;
2. ženitbu, koja se može sklopiti samo s iznimnom dozvolom ministra za zemaljsku obranu;
3. ženitbu, koja se može sklopiti samo s dozvolom vojničke oblasti.

Komu za ženitbu netreba nikakove dozvole?

Netreba je:

1. onim, koji su kod stavnje brisani ili za oružje nesposobnimi proglašeni.
2. onim, koji su iz aktivne vojničke službe izstupiti morali s razloga, što su naknadno brisani i za oružje nesposobnimi proglašeni;
3. onim, koji su navršili sva tri dobna razreda, a niti u trećem nisu unovačeni;*
4. doknadnim pričuvnikom, koji su pridieljeni ili premješteni u doknadnu pričuvu na temelju pogodnostih §§. 31., 32., 33. i 34. zakon. članka VI.

* Predpostaviv, da su bili na stavnji.

od god. 1889. (Odnosni odlomci tih paragrafa navode se dolje pod zviezdicom*.)

5. doknadnim pričuvnikom, koji su kod unovačenja dobili oznaku „manje sposoban“ ili „prekobrojan“;

6. svim neuvrštenim i neaktivnim doknadnim pričuvnikom;

7. trajno na dopust stavljenim učiteljskim pripravnikom, s razloga, iztaknutoga u navedenom gore §. 32. i uzdržavateljem obitelji s razloga u citovanom §. 34. navedenoga;

8. trajno na dopust stavljenim, koji se nalaze u posljednja tri mjeseca redaške obvezanosti;

9. trajno na dopust stavljenim domobrancem, koji su aktivnu (dvogodišnju) službu izpunili prije izstupa iz trećega dobnoga razreda;

10. pričuvnikom vojske i domobranstva.

* §. 31. obr. zakona: Kandidati i pitomci duhovničkoga stališa zakonom priznanih crkavah i vjeroizpoviestih imadu se, ako su već u vrieme stavnje u takovu odnošaju, te budu unovačeni, na molbu svoju pridieliti u doknadnu pričuvu. (Jasno je, da za katoličke svećeničke kandidate ova pogodnost neima nikakove vriednosti.)

§. 32. Učiteljski kandidati za učilišta pučke obuke, te imenito za početne i više pučke učione, za gradjanske učione i za učiteljišta, te učitelji, koji su namješteni na tih učilištih pučke obuke, kao što i na javnih zavodih za gluhonieme, sliepe i slaboumne, kao što i osposobljeni te faktično namješteni čuvaoci male djece, imadu se, ako se već u vrieme stavnje nalaze u tih odnošajih te budu unovačeni, na vlastitu molbu pridieliti u doknadnu pričuvu.

§. 33. Oni, koji su putem nasljedstva dospjeli u posjed kojega poljskoga gospodarstva, ako na istom sami gospodare, te je prihod zemljah toga gospodarstva dovoljan za samostalno uzdržavanje obitelji od pet članovah, nu opet ne prekoračuje četverostrukoga iznosa toga prihoda, imadu se pridieliti u doknadnu pričuvu.

§. 34. Naveden je gore kod iztumačivanja točke c) §. 61.

Komu za ženitbu treba iznimna dozvola ministra za zemaljsku obranu?

Ministarska iznimna dozvola za ženitbu potrebita je onim:

1. koji ili još nisu dostigli dobu stavnje ili
2. kojim je u 1. ili 2. dobnom razredu dano obilježje „za sada nesposoban“.

Komu je za ženitbu potrebita dozvola vojničke oblasti?

Potrebita je: 1. neuvrštenim novakom;

2. aktivno služećim osobam;

3. trajno na dopust stavljenim vojnikom linije i domobranstva, osim ako uživaju na zakonu temeljene pogodnosti;

4. umirovljenim častnikom, ako su predbilježeni za lokalnu službu;

5. vojničkim osobam, nalazećim se u obskrbi vojničke nemoćničke kuće.

Kako će duhovni pastir razsuditi, smije li koga pripustiti k ženitbi?

Treba da si dade predložiti izprave, koje dokazuju, da dotičniku nesmeta nikakova zapreka s obzirom na obranbenu obvezanost.

Koje su te izprave?

Jesu sliedeće:

1. Svjedočba izdana o tom, da proti ženitbi dotičnika s gledišta obranbenoga zakona neobstoji nikakova zapreka;

2. konačna odpustnica (Abschied);

3. krstni list, koj dokazuje, da je prošao 31. prosinca one godine, u kojoj je dotičnik navršio 23. godinu života a nije unovačen;

4. svedočba, da dotičnik uživa pogodnosti §. 31—34. obranbenoga zakona, radi kojih je pridieljen ili premješten u doknadnu pričuvu ili stavljen na trajan dopust*;

5. posvetnica (Widmungsschein ili vojnička izkaznica (Militär-Pass), u kojih je izraženo, da je dotičnik:

a) unovačen u doknadnu pričuvu, s razloga, što je manje sposoban ili prekobrojan;

b) stavljen na trajan dopust, s razloga, što se nalazi u posljednja tri mjeseca redaške obvezanosti, il što je kao domobran još prije izstupa iz trećega dobnoga razreda izpunio svoju aktivnu službu;

c) premješten u pričuvu; —

6. svjedočba ili odpis, u kojem je sadržana ubaviest, da je dotičniku od ministra za zemaljsku obranu podieljena iznimna ženitbena dozvola;

7. svjedočba ili odpis vojničke oblasti o tom, da je dotičniku podieljena dozvola za ženitbu.

Ovimi pitanji i odgovori scienim da sam izcrpio propise i ustanove, sadržane u iztumačenih gore paragrafih.

U jednom i drugom dielu razprave naći će čitatelj ono, što zakon odredjuje pogledom na to, da li i kada može tko sklopiti ženitbu.

Iz svega se razabire, da se u mnogih slučajevih može sklopiti ženitba s razloga, što je obranbeni obvezanik dospio u odnošaje, u kojih mu zakon nebrani ženitbe.

---

* Evo obrazac za takovu svjedočbu:

Ovim se posvjedočava, da je Marku Karanoviću, koj je rodjen godine 1869. u Graboštanih kbr. 26., nadležan u občini Majur, unovačen dne 14. ožujka 1890. pod žriebnim brojem 293. I. dobnoga razreda stavnoga kotara kostajničkoga, u pogledu izpunjavanja službovne obvezanosti dopitana pogodnost kao uzdržavatelju obitelji (ili druga, u citovanih §. označena pogodnost) u smislu §. 34. točka 1. obranbenoga zakona, te je uslied toga premješten u doknadnu pričuvu.

U Kostajnici . . . . . .

kr kotarski predstojnik.

U drugih slučajevih je ženitba zakonom zabranjena, te se može sklopiti tek na temelju dozvole, koju podieljuju oblasti, po zakonu za to označene.

Za pravilno uredovno postupanje vrlo je važno poznavati proceduru kod dozvolah za ženitbu, zato držim, da će umjestno biti, ako ovdje nadovežem propise.

III.

O dozvolah za ženitbu.

Kao što se je iz sadržaja priobćenih zakonskih ustanova moglo razabrati, ženitbene dozvole diele se u glavnom na dvie vrsti:

Prva je iznimna ženitbena dozvola, koju podieljuje ministar za zemaljsku obranu.

Druga je, koju podieljuje vojnička oblast.

Slučajevi, u kojih se podieljuje prva a u kojih druga vrst dozvole, već su gore navedeni, pak je zato ovdje dovoljno jednostavno naputiti na one slučajeve.

Ali je drugo pitanje, na koj način valja izmoliti budi prvu budi drugu vrst dozvole? ili, kako i čim treba obložiti molbenice za ženitbenu dozvolu? —

Postupak kod jedne i druge vrsti dozvole ili molbe za dozvolu, sličan je doduše ali ipak nije isti, a i svaki za se imade posebne zakonske propise.

Gledom na iznimne ženitbene dozvole, koje podieljuje ministar za zemaljsku obranu, izdana je okružnica kr. ugar ministra za zemaljsku obranu ddto. 7. listopada 1890. br. 32500 XVII. 1890., koja postupak u podnašanju molbenica uredjuje.

Gledom na dozvole, koje podieljuje vojnička oblast postoji „Vorschrift über die Heiraten im k. k. Heere“, zu Praes. Nr. 3685. v. Jahre 1887., pak onda §. 138. citiranoga naputka. dio I.

Navedena okružnica kr. ugarskoga ministra za zemaljsku obranu sadržaje propise o tom, kako treba obložiti molbenice za iznimnu ženitbenu dozvolu; propise o biljegovanju; odluku o trajanju valjanosti iznimnih ženitbenih dozvola.

Vorschrift od godine 1887. i §. 138 naputka od godine 1889. sadržavaju opet propise o tom, kako imadu obložene biti molbenice, kad se traži ženitbena dozvola od vojničke oblasti.

Ti propisi su za praktičku porabu bez dvojbe važni; jer stranke mole uputu ponajprije od svojih duhovnih pastira, a za duhovne pastire svakako je važno, znati ono, na što treba naputiti svoje ovčice.

Navesti ću s toga te propise, i to onako, kako su izdani.

Hrvatski tekst tih propisa jest u istinu takav, te je posve umjestno primietio neki od sveučilištnih profesora na teologičkom fakultetu, koj se i sâm bavi tumačenjem različitih zakona, — da bi valjalo ta hrvatska izdanja tek prevesti na hrvatski jezik, ako želiš, da je iztumačiš. Ali kraj svega toga dade se ipak uhvatiti smisao tih propisa u toliko, koliko je od potrebe za ravnanje, zato ćemo je ovdje navesti kako glase.

A.

Izvadak iz okružnice kr. ug. ministra za zemaljsku obranu br. 32.500/VII. 1890.

Oblaganje molbenicah glede iznimnih ženitbenih dozvolah, te propisi i načela, kojima se iste prosudjuju.

K molbenicam, podnešenim glede postignuća iznimne ženitbene dozvole, . . . imadu se redovito priložiti sliedeće izprave:

1. Obiteljska izvjestnica* izpostavljena poveditelju matičah polag obrazca, priloženoga pod br. 13. k dielu I. obranbenoga naputka, kojom se ističe doba života ženikova, te stanje obitelji mu, te koja služi u svrhu, da se prosudi, da li u obitelji zaista manjka ženska radna sila, koja se ženitbom ženika nadomjestiti namjerava.

---

* Tiskane skrižaljke za obiteljske izvjestnice dobivaju se za neznatnu cienu u zagrebačkih knjižarah; ali se može tko naći u zgodi, gdje nebude ni prilike ni vremena nabaviti tiskanicu iz Zagreba, s toga ćemo odtisnuti ovdje obrazac izvjestnice, po kojem si može svatko sam sastaviti skrižaljku, da ju onda izpuni prema odnošajem dotične obitelji:

Jurisdikcija:
Upravni kotar:

Izvjestnica

o stanju dušah iz matice krštenih (rodjenih), vjenčanih i umrlih, u pogledu porodice . . . . . , stanujuće u občini . . . . . pod kuće br. . . .

Prezime i krstno ili drugo ime i pridjevak (kod djece valja označiti i njihov spol)	Godina, mjesec i dan rodjenja	Godina vjenčanja	Vjerozakon	Zanimanje, zanat ili drugo životno zvanje	Godina, mjesec i dan smrti	Opazka
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.

Dano u . . . . . 18 . .

S maticami točno se slaže:

(Uredovni pečat.) Podpis voditelja matice.

Primjetba: 1. Najprije se ima otac i mati upisati, zatim djeca po godinah od najstarijega počamši dolje do najmladjega, — ali se onaj, koj reklamuje, dotično onaj, za koga reklamacija

Glede dobe ženikah primjećuje se ovdje, da se polag postojeće zakonite prakse k podieljenju iznimne ženitbene dozvole, ako je dokazana potreba ženske radne sile, nezahtieva viša doba života nego navršena 18. godina.

Priloženje obiteljske izvjestnice ne zahtieva se u slučaju, ako je ženik samopravan (na primjer faktično namješten pučki učitelj, činovnik, samostalan obrtnik, punoljetnom proglašena osoba itd.): nu u tom se slučaju doba života ženikova ima — ako eventualno nije jur izvadkom iz stavne listine dokazana — dokazati krstnim listom (porodnom svjedočbom).

Dočim na suprot, ako je izim gore rečenih slučajevah obiteljska izvjestnica propisno priložena, ne ima se posebno priložiti i krstni list ženikov.

U obiteljskih izvjestnicah i matičnih izvadcih, koji su izpisani iz takovih matica, u koje se

---

biva, nesmije izostaviti. Nijedan se član obitelji nesmije izostaviti nlti onda, ako živi izvan obitelji, ili je umro. Kraj imena svakoga djeteta valja iztaknuti, jeli dječak ili djevojka, unuk ili unuka. Ako koj član obitelji neživi u obitelji, ako se je izselio ili nestao: onda to u rubriki „opazka“ zabilježiti valja.

2. Ako bi obranbeni obvezanik tražio pogodnost kao jedini unuk, onda se ima obitelj u sliedećem redu pobilježiti:

a) djed,
b) baba,
c) ovih ukupni sinovi i kćeri sa svojimi suprugami i supruzi,
d) iz braka ovih sinovah i kćerih proizašla djeca.

Pod d) naznačene osobe imadu se, ako spadaju k više obiteljim, uviek neposredno poslje svojih roditeljah navesti, i to polag propisah pod točkom I.

3. Traži li se pogodnost pripadajuća jedninomu zetu, onda se ima tako obitelj tasta, kao i obitelj reklamovanoga zeta, izkazati polag propisah pod 1. naznačenih.

koledarski podatci upisuju polag Julianskoga koledara, imadu se prema odredbi točke 3. §. 56. Diela I. obranbenoga naputka, uz ove podatke u zaporci ubilježiti i podatci polag koledara Gregorijanskoga.

2. Liečnička svjedočba u svrhu izkazanja stanja zdravlja, odnosno u svrhu dokazanja radne nesposobnosti u obitelji živućih, te u obzir uzeti se imajućih ženskih osobah obitelji (redovito mati, eventualno maćuha, sestre i snahe ženikove).

Ne uzimaju se u obzir, te se tako niti ne imadu liečnički pregledati takove u obitelji nalazeće ze ženske osobe, koje još nisu navršile 16., ili su jur prekoračile 60. godinu života, pošto ovakove osobe već sbog dobe života nisu sposobne za obavljanje poslovah domaćice.

Ne zahtieva se bezuvjetno, da se dokaže, da su u obzir dolazeće ženske osobe konačno te za uviek za rad nesposobne, nego se pravo ženitbe ima ustanovljenim smatrati i onda, ako se ustanovi, da je dotična, u obitelji nalazeća se ženska osoba za sada za rad nesposobna, te će predvidno (sbog bolesti ili nerazvitosti) na duže vrieme za rad nesposobna biti.

U obzir dolazeće te liečnički pregledati se imajuće ženske osobe obitelji imadu se u uredovnih prostorijah županijske, kotarske, gradske oblasti, ili oblasti političke občine pregledati po županijskom (podžupanijskom) kotarskom, gradskom ili občinskom liečniku.

Gore rečene oblasti dužne su na stanovit dan opredieliti, te isti u napried obnarodovati, kojega će se dana u svakom tjednu obavljati liečničko pregledavanje dotičnih ženskih osobah obitelji.

Osobnu istovjetnost pregledati se imajućih ženskih osobah obitelji ima posvjedočiti dotični seoski starešina ili koji seoski odbornik, ili pako liečnik u tom slučaju, ako osobno poznaje dotičnu žensku.

Liečničku svjedočbu o pregledanju u obitelji nalazeće se ženske osobe ima liečnik podpisati uz naznačenje svojega uredovnoga namještenja, a zatim ima na istoj dotični član onoga županijskoga, kotarskoga ili gradskoga ureda ili občinskoga poglavarstva, gdje je pregledanje obavljeno u obliku zaporke, uz podpis svoga imena te uz naznačenje uredovnoga svoga namještenja, kao što i pritisnućem uredovnoga pečata, potvrditi, koji je poimence seoski starešina ili odbornik, ili pako pregledavajući liečnik posvjedočio (zajamčio) osobnu istovjetnost.

Nu ako za to odredjeni sudjelujući činovnik dotičnoga ureda osobno poznaje pregledanu žensku osobu obitelji: u tom slučaju, te uz naročito iztaknuće ove okolnosti može u zaporci, uz gore rečene formalitete, i sâm dotični činovnik posvjedočiti istovjetnost dotične ženske, u kom slučaju nisu potrebiti još i posebni svjedoci za istovjetnost.

Liečničko pregledanje te izkazanje stanja zdravlja mužkih članovah obitelji (otca, ženika itd.) u takovih ženitbenih predmetih posve je suvišno, te od toga valja odustati već i radi toga, da se moleće stranke poštede od nepotrebitih troškovah.

3. Občinska svjedočba, izpostavljena po občinskom poolavarstvu glede odnošajah i okolnostih, koje su osobita obzira vriedne, te koje su od upliva na prosudjenje ženitbene molbe.

Prema dogodičnim slučajevom mogu se dakle občinskom svjedočbom posvjedočiti najrazniji odnošaji i okolnosti.

Občinskom se naime svjedočbom ima potvrditi, da u obzir dolazeće, nu od obitelji odieljeno živuće ženske osobe obitelji poseban stan imadu, ili u posebnom kućanstvu živu, ako ovu okolnost voditelj maticah nebi bio iztaknuo ili ubilježio u obiteljsku izvjestnicu.

Občinskom svjedočbom ima se dokazati nadalje — u koliko se iz priloženih inih spisah (iz postavnice, iz izprave o proglasu punoljetnosti itd.) nebi moglo razabrati — i to, da ženik posebno stanuje od obitelji, ako se je na primjer kao gospodar, najamnik, učitelj ili činovnik naselio u drugoj kojoj občini, ili ako, prem u istoj občini, ali odieljen od obitelji svoje tjera samostalan obrt, vodi samostalno gospodarstvo, ili je uslied toga, što je punoljetnim proglašen, samopravnim postao itd., te mu je u svrhu, da utemelji kućanstvo i obitelj, nuždno, da ženitbenu dozvolu dobije.

Takodjer se občinskom svjedočbom ima potvrditi i to, da će ženik ženitbom svojom ostaviti kuću roditeljah svo ih, te će se u kuću budućega tasta ili punice kao zet priženiti. Bude li ova okolnost valjano dokazana, nije nuždna liečnička svjedočba o radnoj nesposobnosti odnosno o zdravstvenom stanju ženskih osobah niti u obitelji ženikovoj niti pako u obitelji budućega mu tasta ili punice. U ovakovih bo slučajevih kod obitelji, u koju se dotičnik kao zet priženiti namjerava, sačinjava nadomještenje manjkajuće mužke radne sile onu redovito osobita obzira vriednu okolnost, kojom se obrazlaže podieljenje ženitbene dozvole, te prema tomu okolnost, ima li u jednoj ili drugoj obitelji za rad sposobna ženska, ne ima upliva na prosudjenje molbe.

U občinskoj svjedočbi se napokon ima izkazati nepokretni posjed obitelji, te eventualno ino vrelo dohodka i privrede.

Izkazanje obiteljskoga posjeda u občinskoj svjedočbi dovoljno je, te nije nuždno priložiti još i posebni katastralni posjedovni list ili gruntovnički izvadak.

Pomanjkanje posjeda i imovine ne može po sebi služiti temeljem uzkrati ženitbene dozvole, ako inače podieljenje iste obrazlažu osobita obzira vriedni obiteljski odnošaji i okolnosti.

4. Inе izprave; i to medju ostalimi:

a) izvadak iz stavne listine, ako ženik u pozvane dobne razrede spada, te se ženitbeni

predmet podnaša, iza kako je ženik jur predveden pred stavno povjerenstvo, odnosno iza kako je stavnja u dotičnom stavnom kotaru jur dovršena; ovaj se izvadak iz stavne listine ima ureda radi priložiti;

b) postavnica*, odluka sirotinjskoga stola o proglasu punoljetnosti, dozvola obrtne oblasti itd., služi za dokaz samopravnosti dotičnih osobah, na primjer učiteljah, činovnikah, punoljetnimi proglašenih, samostalnih obrtnikah itd.

5. K molbenicam glede ženitbene dozvole za još neunovačene osobe, koju ministar za zemaljsku obranu podieljuje nije nuždno priložiti inih, te napose onih izpravah, što no su navedene pod točkom 1. §. 138. Diela 1. obranbenoga naputka, te koje se zahtievaju samo k molbenicam glede ženitbene dozvole za jur unovačene osobe, koju podjeljuju dotične vojničke oblasti (ove su izprave na primjer krstni list nevjeste, ćudorednosna svjedočba, izkazanje miraza joj itd.). Ovakove se izprave dakle, kao suvišni spisi, u buduće niti ne imadu izpostaviti niti priložiti k ženitbenomu predmetu još neunovačenih osobah**.

Molbenice što ih stranke glede iznimne ženitbene dozvole podnašaju, ne smiju podredjene oblasti odbiti niti u tom slučaju, ako i misle, da se ne mogu uvažiti, nego ih imadu svaki put podnieti na odluku ministru za zemaljsku obranu.

* Ova rieč ima značiti izpravu ili dekret imenovanja.
** To ćemo navesti pod osjekom B.

Nu shodno neobložene molbenice imadu se još prije podnešenja nadopuniti, te valjano obložiti dati.

Propisi biljegovanja*.

1. U predmetih glede iznimne ženitbene dozvole podpadaju u smislu postojećih biljegovnih i pristojbenih propisah:

a) molbenice pod biljegovnu pristojbu od 50 novčićah;

* Pod točkom b) ovoga naslova naveden je propis, kako imadu biti biljegovane obiteljske izvjestnice, koje se izdavaju u svrhu, da se izmoli iznimna ženitbena dozvola.

Ali se obiteljske izvjestnice izdavaju i u druge svrhe, gdje vriede drugi propisi gledom na biljegovanje.

Makar da strogo nespadaju ovi propisi u ovu razpravu, to će ipak umjestno biti, ako je mimogredce spomenemo; jer znadem iz izkustva, da su riedko gdje komu poznati.

Okružnicom od 16. listopada ove godine br. 46.808., razaslanom na sve biskupske Ordinarijate, priobćio je kr. ugarski ministar za bogoštovje i nastavu oglas ili okružnicu magjarskoga ministarstva financija od 9. listopada 1891. br. 52.889., kojom se izdavaju propisi: **o biljegovanju obiteljskih izvjestnica.**

Ta okružnica u uvodu napominje, da se s obzirom na zakone i propise o biljegovini i pravnoj pristojbi, obiteljske izvjestnice u pravilu imadu biljegovati tako, te se svaki slučaj rodjenja, vjenčanja i smrti providi biljegom od 50 novč.

To je pravilo. Iznimke su sliedeće, koje navadja spomenuta okružnica:

Izuzimaju se:

I. one obiteljske izvjestnice, koje se prilažu molbenicam prostim od biljege, a u kojih molbenicah mole:

a) obranbeni obvezanici, da budu s razloga, temeljenih na zakonu (§. 31, 32, 33 i 34. zak. čl. VI. od g. 1889.) oprošteni od redovite službe;

b) trajno na dopust stavljeni vojnici (domobranci), da im se podieli dozvola za ženitbu. Obiteljske izvjestnice, koje se izdavaju u ove svrhe, proste su od biljegovine; jer su i iste molbenice proste od biljege.

b) Obiteljske izvjestnice na koje izpostavljatelji imadu uviek napisati razlog i svrhu, naime postignuće iznimne ženitbene dozvole; bez obzira na broj u izvjestnici sadržanih narodjenjah (krštenjah), vjenčanjah i slučajah smrti, pod biljegovnu pristojbu od 50 novčićah polag arka.

c) ine k molbenicam priložene izprave pako imadu se propisnom biljegovnom pristojbom biljegovati.

2. Pošto se izvadci iz stavne listine imadu ureda radi priložiti, to se isti imadu prosti od biljege izpostaviti te priložiti.

Medjutim je neobhodno nuždno, da se po onom, koji sastavlja takove, od biljege proste izvjestnice, naznači svrha, u koju se izdaje izvjestnica, i ime dotične stranke.

Tko to propusti zabilježiti, podpast će pod kaznu, označenu u §. 117. i 118. zakona o biljegovini i pravnoj pristojbi. Neće suvišno biti, ako i ove paragrafe navedemo. §. 117. glasi: točka 3, ako se na odpravke, izpravke i svjedočbe, uvjetno proste od biljegovine, — niti svrha istih, niti stranka za koju su izdane, nenavede; — kaznit će kr. financijalno ravnateljstvo u prvoj, a ministar financija u drugoj molbi — globom §. 118, od 1 do 50 for.

II. One obiteljske izvjestnice, koje se prilažu molbenicam, podvrženim biljegovini, a u kojih molbenicah moli

a) obranbeni obvezanik, da bude na temelju predzadnje alineje §. 34. zak. čl. VI. od g. 1889. ob obranbenoj sili, stavljen na dopust;

b) osoba, koja još nije dostigla stavnu dobu, ili koja u stavnoj dobi nije uvrštena, da joj se podieli iznimna dozvola za ženitbu;

c) osoba, stojeća u aktivnoj službi, da joj se podieli odpust; konačno

III. One obiteljske izvjestnice, koje traže sudbene oblasti, kada razpravljaju ostavinu kojega obranbenoga obvezanika. te jim je od potrebe upoznati obiteljske odnošaje dotičnika. Pod II. i III. navedene obiteljske izvjestnice imadu se providiti biljegom od 50 novč. po arku bez obzira na to, koliko se navadja slučajeva rodjenja, ženitbe i smrti.

3. Ako se eventualno jur rabljene obiteljske izvjestnice starijega datuma, radi ponovne uporabe u ženitbenih poslovih provide obnovnom zaporkom, to obnovne zaporke podpadaju takodjer pod biljegovnu pristojbu od 50 novčićah.

4. Obaviesti o podieljenju iznimne ženitbene dozvole imadu se strankam ureda radi te prema tomu nebiljegovane priobćiti; za ove dozvole dakle ne trebaju stranke k molbenicam priložiti posebnu biljegovku od 50 novčićah.

Trajanje valjanosti iznimnih ženitbenih dozvolah podieljenih po ministru za zemaljsku obranu.

1. Valjanost ovakovih iznimnih ženitbenih dozvolah, podieljenih osobam, koje još ne stoje u stavno obvezanoj dobi, traje jednu godinu danah, i to računajuć od onoga dana, kojega je izdana ministarska naredba, sadrž vajuća dozvolu.

Ako dakle na temelju ženitbene dozvole oženivša se osoba obudovi, netreba unutar ovoga vremena od jedne godine novu dozvolu izhoditi, nego se na temelju prije dobivene dozvole može ponovno oženiti.

Isto valja i u slučaju zakonitoga razvjenčanja braka itd.

Nu valjanost dozvole ugasne i prije izmaka ove jedne godine u tom slučaju, ako dotičnik bilo da kao dobrovoljac stupi u vojsku (bojno pomorstvo), bilo da, dospjevši medjutomno u

stavno obvezanu dobu, bude putem stavnje na korist novačkoga kontingenta zajedničke vojske ili domobranstva, odnosno „uz pridržaj posvete i pridjelbe“ ili „uz pridržaj posvete“ unovačen.

2. Valjanost ovakovih ženitbenih dozvolah, podieljenih osobam, koje su jur u stavno obvezanoj dobi, naime koje spadaju u tri na stavnju pozvana dobna razreda, prestaje istom onda, ako ove osobe budu na korist novačkih kontingenatah u gore rečenom smislu unovačene.

Valjanost dozvole kod ovakovih osobah dakle proteže se na sva tri dobna razreda, izim slučaja unovačenja istih na korist novačkih kontingenatah, odnosno „uz pridržaj posvete i pridjelbe“ ili „uz pridržaj posvete“. Prema tomu se dakle može onaj, koji je dozvolu jur u stavno obvezanoj dobi zadobio, nu prigodom stavnje, na koju je po zakonu pozvan bio i pridošao, ne bude unovačen, sve dotle dok se na korist novačkih kontingenatah odnosno „uz pridržaj posvete i pridjelbe“ ili „uz pridržaj posvete“ ne unovači, oženiti bez izhodjenja novije dozvole, to jest na temelju prijašnje dozvole.

To su indi propisi, što uredjuju postupak u podnašanju molbenica, kada se moli iznimna ženitbena dozvola od ministra za zemaljsku obranu.

Ali, kao što je gore napomenjeno, postoje još i drugi propisi, koji uredjuju postupak, kada se moli ženitbena dozvola od vojničke oblasti. Te propise sadržaje citovani: Vorschrift über die Heiraten im k. k. Heere, i §. 138. obranbenoga naputka od g. 1889.

Ajde dakle da i ove propise ovamo prenesemo u koliko spadaju na našu stvar.

B.

Izvadak iz službenoga izdanja: „Vorschrift über die Heiraten im k. k. Heere zu Praes. Nr. 3585. vom Jahre 1887.“

S obzirom na administrativno djelovanje ili na administrativne posljedke, dieli ovaj propis ženitbu vojničke momčadi u dva razreda, najme u prvi i drugi razred. Po prvom razredu žene se oni, koji sa ženitbom za ženu i zakonitu djecu dobivaju stanovite povlastice, kao što su pravo na pripomoć, uzdržavanje, mirovinu itd.

Po drugom razredu žene se, kojim se sa ženitbom ili radi ženitbe nedozvoljuju upravo nikakove militarne pogodnosti.

Komu se dozvoljuje ženitba po prvom a komu po drugom razredu, netreba ovdje spominjati, jer to nezasjeca u ovaj predmet. To razlikovanje spomenuli smo tek zato, jer se navodi u odnosnih paragrafih, koje treba ovdje iztumačiti.

Postupak kod podnašanja molba za ženitbenu dozvolu jest malo ne isti kod ženitbah, koje se sklapaju po drugom razredu, kao kod ženitbah, koje se sklapaju po prvom razredu. U propisih je pobliže označen samo način ženitbe po prvom razredu, a gdje je govor o ženitbi po drugom razredu tu se jednostavno napućuje na propise o ženitbi po prvom razredu.

Navedeno službeno izdanje u §§. 43, 44, 46

i 47. sadržaje ustanove o tom, kako valja obložiti molbenice, kada se od vojničke oblasti moli ženitbena dozvola; nadalje komu pripada vlast podjeljivati takove dozvole; i napokon kojim putem treba predavati ili slati molbenice.

1. Kako treba obložiti molbenice, kada se moli ženitbena dozvola od vojničke oblasti?

Po §. 43. odnosno 46. treba k molbenicam priklopiti sliedeće izprave:

a) krstni list zaručnikov;

b krstni list zaručnice;

c) u slučaju malodobnosti, privolju onoga, koj po zakonu ima pravo i dužnost na to;

d) svjedočbu o vladanju (ćudorednosti) zaručnice, gdje ujedno treba da bude potvrda, da li je zaručnica slobodna (ledična) ili udova;

e) smrtni list pokojnoga ženitbenoga druga, gdje je ili jedna stranka obudovljena ili su obje;

f) izkaz imetka ili miraza zaručnice, ili potvrdu občinskoga ureda, da će zaručnica privredom svojom pripomoći k boljem stanju obitelji. — Još treba priklopiti biljeg od 50 novč., ako se moli ženitbena dozvola za momka, koj je u aktivnoj službi; a to zato, jer će se njegova ženitba navieštati i kod vojničkoga duhovnika, a ovomu će biti dužnost izdati svjedočbu ob obavljenih ozovih, za koju se iziskuje biljeg od 50 novč.

Kada se moli ženitbena dozvola za neuvrštenoga novaka ili za trajnoga dopustnika, koj nije navršio trećega dobnoga razreda, onda netreba prilagati biljege, jer se navieštanje i ženitba ovakovih vojnika obavlja jedino kod gradjanskih duhovnih pastirah.

2. Koja vojnička vlast podjeljuje ženitbene dozvole?

Po §. 44. i 47, navedenoga službenoga izdanja pripada to pravo zapovjednikom dotičnih pukovnija pak onda popunitbenim okružnim zapovjedničtvom. § 47. sadržaje doslovce ovo: „Zur Ertheilung der Ehebewilligung nach der zweiten Klasse an aktive Personen des Mannschaftsstandes und an Dauernd Beurlaubte, welche die dritte Altersklasse nicht überschritten haben sind die im §. 44.* bezeichneten Commandanten der Truppenkörper und Heeresanstalten — an ungereihte Rekruten die Ergänzungs-Bezirks-Commandanten, befugt.

Die Ehebewilligung ist nach dem im §. 44. erwähnten Muster auszufertigen“.**

---

* U tom paragrafu navadjaju se zapovjednici različitih pukovnija. Dosta je znati, da ženitbenu dozvolu podjeljuju dotični zapovjednici (Regiments-Komandanti), pak zato nećemo citovati cieloga onoga paragrafa.

** Evo primjerak takovoga uzorka:

Ehebewilligung.

Der . . . . . aus (Ort, politischer Bezirk (Comitat) und Land) gebürtig, ... Religion, ... Jahre alt erhält hiemit die Bewilligung zur Ehe nach der $\frac{\text{ersten}}{\text{zweiten}}$ Classe mit der

Sadržaj toga paragrafa je dosta jasan i razumljiv. Razlikuju se dvie vojničke oblasti, koje podjeljuju ženitbenu dozvolu: pukovnijski zapovjednici (Regiments-Kommandanti) i popunitbena okružna ili kotarska zapovjedničtva (Ergänzungs-Bezirks-Comando).

Aktivno služećim vojnikom, pak onda onim, koji su pušteni na trajan dopust, ali još nisu prekoračili trećega dobnoga razreda, podjeljuju ženitbenu dozvolu pukovnijski zapovjednici.

Takovi se dakle vojnici radi ženitbene dozvole imadu obrati kako je rieč: „na svoj regiment“. Neuvršteni pako novaci netreba da se popinju na tako visoku inštanciju, njim je dosta ako ženitbenu dozvolu zamole kod svoje nadležne popunitbene kotarske oblasti; jer ovoj po citovanom §. 47. pripada pravo na podjeljivanje te vrsti milosti.

3. Kojim putem treba podnašati molbenice, kada se moli ženitbena dozvola od vojničke oblasti?

To je jasno propisano u navedenom službenom izdanju „Vorschrift über die Heiraten“, gdje se u §. 46 ustanovljuje doslovce ovo:

ledigen / verwitweten (Vor- und Zuname der Braut) aus ..... (Ort, politischer Bezirk [Comitat] und Land) gebürtig ..... Religion, ... Jahre alt, insofern dagegen kein gesetzliches oder kirchliches Hinderniss obwaltet.

Zugleich wird dem Genannten die Dispens von zwei kirchlichen Aufgeboten ertheilt. *

* Bei Bewilligung von Ehen an Dauernd-Beurlaubte und an uneingereihte Rekruten ist der Schlusssatz wegzulassen.

Bitten um Bewilligung zur Ehe nach der zweiten Klasse sind von den aktiven Personen des Mannschaftsstandes im Dienstwege — und von den dauernd beurlaubten Liniendienstpflichtigen, welche die dritte Altersklasse noch nicht überschritten haben, im Wege der evidenzzuständigen politischen Bezirks-Behörde bei dem zur Ertheilung der Bewilligung berechtigten Commando — ferner von den uneingereihten Rekruten durch die politische Bezirks-Behörde, in deren Bereich sie heimatsberechtigt sind, bei den competenten Ergänzungs-Bezirks-Commando einzubringen.

Po tom su dva puta, kojima treba udariti da dodje tko do cilja, te izmoli od vojničke oblasti ženitbenu dozvolu: Prvi je službeni put — Dienstweg —, a drugi je nadležna kotarska oblast.

Službenim putem imadu svoje molbenice predavati samo aktivno služeći vojnici. Ali što je to službeni put? Evo mu nacrta:

Aktivno služeći vojnik treba najprije da korakne k sdušnoj kojoj osobi, koja se nuždom njegovom neće htjeti okoristiti — recimo k svojemu župniku, koj poznaje sve ove propise o ženitbenih dozvolah, i koj će mu rado prirediti molbenicu na pukovnijsko zapovjedničtvo, i obložiti ju zakonom propisanimi izpravami. Prvi korak je po tom učinjen, a onda će momak pristupiti k podčastniku koj vodi dnevnu službu, i zamolit će ga, da ga prijavi gospodinu kapetanu za raport. Na raportu će momak pokorno javiti gospodinu

kapetanu, da se kani ženiti, i predati će mu svoju molbenicu.

To je treći korak, a dalje će molbenica bez momka putovati službenim putem, i vratit se riešena natrag.

I trajnim dopustnikom, koji nisu navršili trećega dobnoga razreda podieljuje Regiments-Commando ženitbenu dozvolu, ali trajni dopustnici kao što i neuvršteni novaci predavaju svoje molbenice kod nadležne kotarske oblasti, a ne kod kumpanije odnosno regimente.

S razloga što navedeni gore §. 138. obranbenoga naputka gledom na ženitbu neuvrštenih novaka i doknadnih pričuvnika, sadržaje sasma iste propise, koje i iztumačeno službeno izdanje, nećemo napose pretiskavati toga paragrafa, da ponovnim opetovanjem čitatelju nedosadimo.

Pripomenak k razpravi: „zak. čl. VI. od g. 1889 s obzirom na zenitbu.

O ženitbi stavnih obvezanika, koji su izstupili iz trećega dobnoga razreda, a ni jedanput nisu bili na stavnji.

Baš kada se je u Katol. Listu dotiskavala moja razpravica, kojoj je naslov gore označen, stigne mi pismo od davnoga prijatelja, župnika, u kojem svraća moju pozornost na neke slučajeve, kojih nisam iztaknuo. Prijatelj piše: Pazi da nezaboraviš razviti svoje nazore, što je činiti s onima, koji bud kakovim povodom nisu bili na stavnji, a prekoračili su već treći dobni razred. To su razni stranci, radnici a i njeki domaći, koje nezovu na stavnju; jer su recimo upisani bili u knjigu rodjenih pod skroz drugim prezimenom, ili su u obće ostali neuneseni u maticu.

Na taj slučaj nisam zbilja pomislio bio pišuć onu razpravu, zato sam povodom ovoga pisma počeo o njem razmišljati.

U prvi mah stvorio sam si sliedeći sud:

Dušobrižnik nije dužan izpitivati razlog, s kojega stavni obvezanik nije pozvan na stavnju, jer to spada na posve druge službene organe, koji za to odgovaraju, i zato, ako se iz krstnoga lista razabrati može, da je tko prekoračio treći dobni razred, a zna se, da nenosi oružja, da se može na takvoga uporaviti §. 19. obranbenoga naputka, koj dozvoljuje ženitbu onim, koji u trećem dobnom razredu nisu unovačeni. Meni se je to mišljenje s početka pričinjalo sasvim izpravnim tako, te bih bio spreman i boriti se za nj tim većma, što su se i drugi sa mnom u toj misli složili, pak i prijatelj, koj mi je napisao ono pismo.

Saobćio sam svoje shvaćanje i nekomu p. n. g. sveuč. profesoru, ali taj mi primieti, da on toga mnienja sa mnom nedieli, a po gotovo da mi nepreporuča u javnosti ga zagovarati.

Ajde čapljo dublje s kljunom u piesak, pomislih si kod te primjetbe.

Razmišljajuć dalje o tom, stavio sam si ova pitanja:

a) Na koga po zakonu pada u prvom redu odgovornost, ako stavni obvezanik nije došao na stavnju u nijednom dobnom razredu?

b) Mora li dušobrižnik prije nego li koga vjenča za sigurno znati, da je stavni obvezanik udovoljio svojoj dužnosti gledom na stavnju, makar da su dotičniku iztekla tri dobna razreda?

Ako je stavni obvezanik sam pod vlastitu odgovornost dužan prijaviti se za stavnju, makar da nije na nju pozvan, i ako ja kao dušobrižnik, prije nego li ga vjenčam, moram znati dali je on udovoljio dužnosti stavnje. — onda je moje, gore iztaknuto mišljenje o ženitbi onih, koji su navršili sva 3 dobna razreda, a ni jedanput nisu bili na stavnji, n e i z p r a v n o zato, jer je kriva predpostava a po tom i zaključak, koj se iz nje izvodi.

I gle, listajuć pomnije zakone i propise, našao sam, da je baš ovako, a ne onako kako mišljah prije.

Našao sam, da je stavni obvezanik, pod prietnjom stroge kazne, dužan se sam ili osobno ili po punomoćniku svojem prijaviti za stavnju i da dušobrižnik mora biti podpuno siguran, da je momak udovoljio dužnosti stavnje pak i u onom slučaju, gdje je proteklo više godina po navršenom 3. dobnom razredu, i da ga nesmije pripustiti k ženitbi, gdje te sigurnosti neima.

Na pitanje pod a) sadržaje odgovor §. 23. obranbenoga naputka, koj glasi:

1. Svaki stavni obvezanik, koji se nalazi u jednom od trijuh dobnih razreda, pozvanih k najbližoj

stavnji, ima se u svrhu, da bude popisan, u mjesecu studenom prediduće godine budi pismeno, budi osobno te ustmeno p r i j a v i t i poglavarstu svoje nadležne občine ili svojega stalnoga boravišta.

2. Ako se ta prijava nečini kod načelnika nadležne občine, onda valja pokazati izkaznu ili putnu izpravu.

3. Mjesto stavnih obvezanikah, koji su iz svojega nadležnoga mjesta ili stalnoga boravišta privremeno odsutni, te su usljed toga ili uslied kakove bolesti prepriečeni pismeno ili ustmeno prijavit se, mogu to učiniti njihovi roditelji, štitnici ili ini punomoćnici.

5. Ista prijavna dužnost obstoji i za sinove vojničkih osobah, stojećih u djelatnoj službi, kao što i za još stavno obvezane osobe, namještene kod uprave vojske (bojnoga pomorstva).

5. Prijavu polag točke 1. na to obvezanih pitomacah vojničkih obrazovalištah vojske i domobranstva obavljaju zapovjednici dotičnih zavodah kod načelnika nadležne občine uz priobćenje k popisu potrebitih podatakah.

6. Stavne obvezanike, koji se nalaze u kaznenom. iztražnom ili popravnom zatvoru, prijavljuju predstojnici dotičnih zavoda už priobćenje k popisu potrebitih podatakah, kod jurisdikcije boravišta koja o tom obaviesti nadležnoga kotarskoga činovnika.

7. Prijava stavnih obvezanikah ima se ubilježiti u dotičnu listinu, i to, ako se ustmeno učini još u prisutnosti prijavitelja. Prijavitelju ima se o prijavi izdati uredovna potvrda polag obrazca 5*.

---

* Evo toga obrazca:

P o t v r d a.

Godine 18.....rodjeni i u občini ..... nadležni Nikola Domišljaković prijavio se je današnjega dana kao stavni obvezanik popisa radi.

U.....dne.....18.

Uredovni pečat. Podpis občinskoga načelnika.

8. Stranі stavni obvezanici imadu se prigodom njihove prijave poučiti ob ustanovah §. 27.*, te se imadu oni, koji se žele staviti u kotaru boravišta obvezati, da u slučaju, ako boravište promiene, prijave novo svoje boravište.

9. Stavni obvezanik, koj propusti propisanu prijavu, a da u tom nije bio zapriečen neuklonivimi zaprekami, čini se krivim prekršaja, te se ima kazniti globom od 5—100 for.

S ovim je sasvim suglasan propis §. 35. obranbenoga zakona.

---

* Neće suvišno biti ako i taj §. 27. izcitujemo, jer će mnogomu dobro doći da ga znade, makar i ne toliko radi vlastite porabe i ravnanja ali za stalno radi pouke, koju je svećenik dužan dati onim, koji ga za nju zamole.

1. Stavnja izvan nadležnoga stavnoga kotara može se iznimice u osobita obzira vriednih slučajevih dozvoliti.

Ova dozvola može se podieliti onim obranbenim obvezanikom:

a) koji su se u drugom kojem kotaru nastanili ili su ondje u javnoj službi namješteni;

b, koji su radi posla ili zaslužbe trajno odsutni ili se izvan nadležnoga stavnoga kotara nalaze u trajnom službovnom namještenju, ako se vjerodostojno dokaže te načelnik boravištne občine posvjedoči, da takovi stavni obvezanici zbog velike udaljenosti nisu kadri snositi troškove putovanja u zavičajni kotar;

c) koji su redoviti i javni učenici. Ovakovi stavni obvezanici mogu medjutim biti stavljeni samo u onom kotaru, u kojem se nalazi njihovo stalno boravište; u stranom stavnom kotaru valja ih redovito kod glavne stavnje predvesti (§. 101.)

2. Molbenice za dozvolu stavnje izvan nadležnoga stavnoga kotara valja predložiti kod prijave radi popisa, i to do konca studenoga.

Kasnije predložene molbenice valja odbiti. Samo ako se dokaže, da su odnošaji, koji utemeljuju stavnju izvan nadležnoga stavnoga kotara, nastali tek iza toga roka, može se dozvola naknadno podieliti.

3. stavnim obvezanikom, koji borave u inozemstvu, može se na njihovu molbu pod uvjeti, označenimi u točki 1. podieliti dozvola, da mogu stavnoj obvezanosti svojoj udovoljiiti u stavnom kotaru, koji je njihovu boravištu bliži, nego li nadležni stavni kotar. U ovakovih siučnjevih ne treba potvrde občinskoga načelnika, propisane u točki 1. c).

Iz ovih propisa izvodimo sljedeći zaključak:

Stalno je, da je obranbeni obvezanik dužan se prijaviti za stavnju, i to imade se sam budi pismeno, budi osobno prijaviti; ili ga imade prijaviti njegov punomoćnik ili napokon predstojnik zavoda ili zatvora u kojem se nahodi.

Po tom je stalno i to, da onaj, koj nije izpunio te dužnosti prijave, nije takodjer udovoljio stavnoj obvezanosti ili drugimi riečmi, da se on po duhu zakona nalazi u stavno obvezanoj dobi, makar da je po svojih godinah navršio i treći dobni razred i više.

Tu sada treba aplikovati §. 19. obranbenoga na-

---

4. Stavni obvezanici, koji upotriebe pogodnost, spomenutu u prediućoj točki, valja da vjerodostojno dokažu svoju osobnu istovjetnost. Nisu li kadri to učiniti, ili nastane li dvojba glede njihovih dokazalah istojetnosti, valja ih uputiti k nadležnomu stavnomu povjerensvu.

5. Podieljenje ovakovih dozvolah spada u slučaju spomenutom u točki 1., u djelokrug kotarskoga činovnika nadležne občine, a u slučajevih, označenih u točki 3., u djelokrug ministra za zemaljsku obranu.

Proti uzkratnoj odluci kotarskoga činovnika može stranka u roku od 14 danah uložiti utok na ministra za zemaljsku obranu.

6. U Bosnoj i Hercegovini ili Polimlju boravečim stavnim obvezanikom, koj su ondje u javnoj službi namješteni ili stalno nastanjeni, ili kojim privredni ili ini odnošaji, naročito pako pomanjkanje putnoga troška ne dozvoljavava niti toga, da radi zadovoljenja stavnoj obvezanosti putuju u koji njihovu boravištu bliže ležeći ovozemni stavni kotar (točka 2.) može ministar za zemaljsku obranu podieliti dozvolu, da budu pregledani po kojem stavnom povjerenstvu, ustrojenom u Bosnoj i Hercegovini. Ovakove se molbenice imadu potvrditi po baravištnoj upravnoj oblasti (u Polimlju po vojničkom postajnom zapovjedničtvu), te po istoj destaviti nadležnomu kotarskomu činovniku.

7. Podnešene im molbenice, odnosno dokazala moraju občinski načelnici priložiti popisom (§. 24.), te broj istih ubilježiti na tih popisih.

8. Kod stranih stavnih obvezanikah, ako se žele staviti u kotaru prebivališta, moraju občinski načelnici ureda radi posredovati.

putka, koj zabranjuje ženitbu u stavno obvezanoj dobi, pak je onda zaključak gotov: da nesmijemo vjenčati one, koji su navršili treći dobni razred, a u ni jednom razredu nisu bili na stavnji.

Poznati periodički list„ Linzer Quartalschrift“ donosi u svezci IV. od god. 1884. baš ob ovom predmetu kratku razpravu pod naslovom: Zur Verehelichung der Stellungspflichtigen, pak navadja točku c) odsjeka XXV. provedbenoga naputka, izdanoga sa novelom obranbenoga zakona dto. 2. listopada 1882., iz koje se razabire, da je ovo pitanje već onda načelno riešeno. Ta točka glasi: „Diejenigen, welche ihrer Stellungspflicht nicht nachgekommen sind, unterliegen auch nach dem Austritte aus der dritten, beziehungsweise vierten Altersklasse bis zur vollständigen Erfüllung ihrer Stellungspflicht dem Verehelichungsverbote“.

Tu je posve jasno izraženo, da je zabranjena ženitba onim, koji nisu udovoljili svojoj stavnoj obvezanosti, makar da su već izstupili iz trećega, odnosno četvrtoga dobnoga razreda.

Ali je pitanje, kako dugo ima trajati ta zabrana, pošto navedeni provedbeni naputak nestavlja nikakovih granica?

To je pitanje, kao što se priobćuje u spomenutoj razpravi, predloženo c. kr. Ministarstvu za zemaljsku obranu, a ono je izdalo rešitbu od 9. travnja 1883. br. 1861|389. II. koja glasi . . . . . „dass das vollendete 36. Lebensjahr die äusserste Gränze bildet, bis zu welchem die Wehrpflicht für Ehewerber, welche nicht activ dienen überhaupt — selbst für den Fall des Versäumnisses der Stellungspflicht — ein Hinderniss der Verehelihung bilden kann“.

Na pitanje pod b) odgovaramo, da je dušobrižnik dužan na ženika staviti pitanje, da li je udovoljio stavnoj obvezanosti.

Po §. 19 obranbenoga naputka zabranjena je ženitba stavnim obvezanikom, a dozvoljena je onim, koji su kod stavnje „brisani“ ili za „oružje nesposobni“ proglašeni. Od kuda će dušobrižnik doznati, da je tko na stavnji brisan, ili nesposobnim proglašen, ako ženika o tom ne neizpita„ i ako mu ovaj nedonese službenu potvrdu o tom, da je na stavnji dobio jedno od gornjih obilježja. To isto valja i za one, koji u trećem dobnom razredu nisu unovačeni. I ovim dozvoljuje §. 19. ženitbu. Ali kako ću moći na ženika uporaviti pogodnost, sadržanu u tom paragrafu, ako nisam stalan da on u trećem dobnom razredu zbilja nije unovačen?

Tu stalnost nepodaje mi ženikov ustmeni odgovor, da nije unovačen, već on mora doprinieti uredovnu potvrdu od občinskoga načelnika ili kotarskoga predstojnika, da je kod stavnje bio, ali da nije unovačen.

Pripominjem, da su občinski načelnici i kotarski predstojnici dužni izdati takovu uredovnu potvrdu.

Tim scienim, da sam stvarno odgovorio na prijateljevo pitanje i podjedno potrebitim razjasnenjem iztaknutoga slučaja dopunio onu svoju razpravicu.

TISKARA

KNJIŽARE LAV. HARTMANA

(KUGLI i DEUTSCH)

Ilica 2 — ZAGREB — Ilica 2

preporučuje se gospodi

odvjetnikom, pravnikom i slav. uredom

za priugotavljanje svih tiskanica kao:

punomoći, obveznica, kupoprodajnih ugovora, troškovnika i svih inih tiskanica, koli za odvjetnike toli i za sl. urede.

Posjetnice, listovni papiri i omoti

prave se u našoj tiskari

ukusno, liepo, jeftino i brzo.

Našom nakladom izašao je

NOVI

UZOR-LISTAR

I KUĆNI SAVJETNIK

za sve družtvene prilike u poslovnom i domaćem životu.

Sadržaj:

O jeziku u obće i o hrvatskom pravopisu. O sastavljenju pisama. Pisma obćeg sadržaja. Pisma posebnog sadržaja: čestitke i zahvalnice; doglasnice, molbe, utješnice; preporuke; opomene; ukornice; izprike; pozivi; ljubavna pisma i bračne ponude; razni sastavci za spomenar i brzojavi. Trgovački i poslovni listovi svake vrsti. Oporuke; namire; uknjižbena i izknjižbena očitovanja; ugovori i pogodbe; punomoći.

SASTAVIO

Nikola Kokotović.

DODATAK: Liečnik u kući i prva pomoć kada tko nastrada

od **Prof. Dr. A. Lobmayera.**

Uputa u kućanstvo i gospodarstvo

od **Ivana Jagića, župnika.**

Ciena u platnenom uvezu 1 for. 50 nč.

Tko nam pošalje unapried poštarskom naputnicom 1 for. 50 nč dobiti će knjigu franko dostavljeno.

U ovoj knjizi se nalaze preko 400 uzoraka, svakovrstnih listova, čestitaka doglasnica, molbenica, punomoći, očitovanja, izvješća itd., u njoj će dakle **svatko naći** savjet, ako mu valja napisati kakvo pismo ili dopis.

Naručbe prima

Knjižara Lav. Hartmana (Kugli i Deutsch),

Zagreb, Ilica 2.

Vezić, Pomoćnik za javnu upravu.

Sbirka najvažnijih zakona i naredaba o javnoj sigurnosti, obćem zdravlju, i o narodno-gospodarskoj prigledbi u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji s pripojenom bivšom hrv.-slav. Krajinom.

Sadržaje sliedeće zakone:

Boginjah ciepljenje.
Bolestnikah obskrba u z. ludnici.
Cestovni red.
Davanje zajma na ručni zalog
Gojitba zemaljska (zem. kulturno vieće, zaklada za promicanje gospodar. svrhah; ratarstvo, krš, berba, filoksera).
Gradjevni red za Krajinu.
Gradjevni red za Zagreb.
Javnih radnja i gradjovina zakon (u provincijalu).
Kazališ̌tni red,
Kuga govedja. Postupak proti njoj (i proti mar. pošastim u obće).
Liečnički naputak i za grad. fizike. (Puštanje krvi).
Ljekarnički propisi.
Lovski zakon.
Mjera zakonska.
Mlinarski red.
Mrtvacah ogledanje, odpremanje mrtvih truplah, propisi o rakah, o groblju, mrtvačkih komorah, o pogrebih).
Nadziranje osoba sumnjivih i po javnu sigurnost pogibeljnih.
Nadziranje javnoga života. (Zakon o družtvih, o pravu skupštinah, o tisku).
Nadziranje putnika i stranaca.
Obrtni zakon.
Organizacija javnoga zdravlja (u provincijalu).
Oružja i strjeliva promet, posjedovanje i nošenje.
Oružnički naputak.
Otrov. Nadziranje trgovine otrovi pripravljanje i prodavanje hrane i pića; razgledanje mesa i naredba proti kvarenju i patvorenju pića.
Poljsko redarstvo.
Popraćeničtvo.
Pošasti ljudske.
Primaljstvo.
Razvlaštenje privatne imovine za javne svrhe.
Redarstvo čudorednosti. (Svetkovanje blagdana, javne zabave, plesovi, redar. ure, zabranjene igre, dozvole za orguljice, plesaće, nadziranje skitalačkih zanata, zapriečenje konkubinata, zaštita životinje proti mučenju.
Riečko i potočko redarstvo.
Sajmovi.
Sigurnost javna u obće. (Noćno straže, nadzor na medji bosanskoj, progon zločinaca).
Siromaka obskrba u javnih bolnica (utjerivanje boln. troška, nadziranje kupališta).
Službinski red.
Šumski zakon (uprava itd. obć. šuma).
Tjelesna sigurnost.
Uboštvo. Na utci, kako se ima upravljati s ubožkimi blagajnami seoskih občina, kako podpore dieliti i račune voditi; prosjačenje; obskrba nahodnika; pokapanje ubogih).
Vlast kaznena i kazneni postupak polit. občina.
Zakon o zadrugah sa svimi naknadnimi naredbami za provincijal i za bivšu Krajinu.
Zaštita privatne imovine. (Propisi o dražbah, o bitangah, o vatrogasju).
Živinarski naputak.

Ciena for. 4.50
fino u polukoži vezano for. 5.30